

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ignatii Loiolae Vita

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Liber Primvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11486

IGNATI
VITAE LIBER
PRIMVS.

Ortus eius, & educatio.

CAPVT I.

IN ea Hispaniæ regione, quæ ad Pyrenæum pertinet, ac vulgi sermone Guipuzcoa nominatur, in primis clara est Loioleia familia. Eius familiæ princeps Bertramus, Ognis & Loiolæ dominus, quæ loca sunt in finibus vrbis Aspeithiæ, in matrimonium ducta Marina Sone, æquæ clari generis femina, quinque suscepit ex ea filias, filios octo: quorum minimus natus fuit Ignatius is, quem Societas I. E. S. V. parentem agnoscit; cuius de vita & moribus, quæ nobis fuerint comperta, in vnius Dei gratiam gloriamque litteris mandare decreuimus. Hisce ergo parentibus natus Ignatius est anno post Virginis partum M. CD. XCI. regnantibus in Hispania Fernando & Elisabetha, cognomēto Catholicis. Ac de prima ipsius pueritia id vnum constat, haud ita seuera disciplina educatum à suis fuisse; atque ab ipsis incunabulis, vt in opulēta domo, profanos admodum hausisse spiritus: deinde litteris vixdum à limine salutatis, eum esset eximia & animi & corporis indole, continuo in Fernandi regiam à patre missum, veteri Hispaniæ more, quo in regno principum liberi ea ferè conditione ac iure nascuntur, vt maximus ætate dumtaxat in patrimonio imperioque succedat; reliqui, siue ad acuemdam gentis industriam, siue ad familiæ splendorem in vno capite retinendū, portiuncula quadam hæreditatis aspersi, que tenuem in victum cultumque sit satis, vel studiis doctrinæ militariæ dant operam, vel aulae regumque præsidio ad opes gloriamque nituntur. Hic ille cum honorarios inter ephebos aliquandiu apparuisset, aulicis imbutus moribus ad Antonium Manricum

sese contulit Naiarenſi ducē, ex iis, quos in Hispania magnates
 appellant; quo cū Loioleia gēri neceſſitudo verus intercedebat.
 Atque apud hunc domi foriſque in honore habitus, rei militaris
 tyrocinia poſuit: & quod iis ferme uſu venit, qui nondum celeftes
 delicias deguſtarunt, id ipſum Ignatio contigit, vt ardenti laudis
 humanæ studio & communis conſuetudinis impetu abreptus,
 cū eſſet in corporis ornatu elegantiffimus, equorumque & ar-
 morum uſu præcelleret, quod ſibi datum fuerat temporis ad ne-
 gotiationem ſalutis æternæ, id ille miſerabiliter, vt pleriq; mor-
 talium, partim in factionum rixarumque periculis, partim in a-
 matoria vœſania, & cætera ſæculi vanitate cōſumeret. Verumta-
 men inter eiufmodi vitia, & cœcos errores, præclara quadam e-
 micabant bonæ ac religioſæ mentis indicia. Primū enim in rãta
 licentia militari, tamque corruptis hominū moribus, quamuis a-
 nimo cōſternatus eſſet interdum, & multis vndiq; cinctus angu-
 ſtiis; nulla tamē ipſius atrocior vnquã audita vox eſt, quales mul-
 tæ a nefariis hominibus in Deum ac Dei prouidentiam vulgò ia-
 ctantur. Nec ſolū ab omni verborū impietate ſemper abhorruit,
 ſed etiã ſacra omnia ſacrorumque; antiſtites naturæ perpetuo in-
 ſtinctu admodum religioſè reueritus eſt. Erat præterea intactus
 ab auaritiæ ſordibus, & a lucri cupiditate vehementer alienus:
 quod cū alias, tum verò in expugnatione vr̄bis Naiaræ, quæ in
 Cãtabriæ finibus eſt, perſpici potuit: quã iure belli cū dux mi-
 liti diripiendã dediſſet, Ignatius, quãuis ad ipſum victoriæ pars
 nō exigua pertineret; tamen nec præſentis prædæ dulcedine, nec
 cæterorum exemplo adduci potuit, vt ſeſe alienę rei cōtactu pol-
 lueret; nō Chriſtiano ſolū, ſed etiam ingenuo homine id indi-
 gnū exiſtimans. Quæ ipſius altitudo animi in priuatis quoque
 diſſidiis ac ſimilitudinibus eminebat, vt ſi quando ex certamine di-
 gnitatis (vt ſit) ad manus pugnamque veniſſet, ſi locus recōcilia-
 tioni daretur, illico vnã cū armis odiū omne deponeret, & cum
 inimicis in gratiã planè bona rediret fide. Neque verò eidē in ma-
 gnis arduisq; negotiis capeſſendis alacritas, vel gerendis cōſiliū &
 cautio deerat; quocirca inter quosdam Cãtabriæ populos graui
 orta ſeditione legatus ad eos a duce Naiarę, breui controverſias
 omnes magno partis vtriuſque cōſenſu & approbatione diremit:
 ac licet iuuenis admodum eſſet ætate, in agendo tamē, tractan-
 diſque hominū ingenis, iã tum ſenilis quedã in eo maturitas ap-
 parebat; proſus, vt negotiū nullū ferme ſuſceperit, q̄ nō ad opti-
 mum exitū ſua lenitate ac virtute perduxerit: quãquã ob imperi-
 tiã rerū diuinarū, hæc tã egregia animi bona & quaſi talia non
 optimè

optimè collocabat interdum: ad hominum videlicet gratiam, ac sui ipsius incrementa iis artibus vtens, quas ad vnius Dei honorè & gloriam omnino referri oportuerat.

CONVERSIO EIVS AD CHRISTVM.

CAPVT II.

I VNC maximè in modum adolescentia atque ipso ætatis flore consumpto, cum annum ageret iam nonum circiter & vigesimum, à miserabili errore certoque æternæ vitæ periculo in rectum salutis iter summo Dei beneficio reuocatus est. Tota autem conuersionis ratio fuit eiusmodi: Ardebat eo tempore Hispania intestini belli tumultibus; quam nactus occasionem Franciscus Gallia Rex, Nauarræ Vasconum que Guipuzcoam attingit, Henrico Alibreto cognato suo recuperandæ, cuius pater ex eo regno Fernandi Catholici armis olim exactus fuerat; Andréa Foxiū, cognomento Asparotum, cū exercitu iussit in eas regiones impetum facere. qui celeritate vsus, cū aliquot loca improuiso aduentu cepisset, cumq; nobilitas Hærici cupida ad Gallum sese quotidie adiungeret; Naiaræ dux, qui Nauarræ summo cum imperio præerat, eius rei fama commotus, in vltiorem Hispaniam ad auxilia contrahenda profectus est, Ignatio paucisque præterea Pompelone custodiæ causa relictis. Ac ceteri quidem appropinquante Gallorū exercitu, magnitudine pedestrium & equestrium copiarum exterriti, & simul diffisi oppidanorum animis, tempore cedere & urbem relinquere omnino decreuerat: Ignatius verò, multis verbis homines ab eo cōsilio reuocare conatus, vbi se nihil proficere hortando perspexit, ardentibus oculis detestatus ignauiam perfidiamque, spectantibus omnibus in arcem solus introiit, paratus illam cum aliquot in præsidio relictis omni ope tueri: quo virtutis exemplo permotus alius quidam Ignatii in studio bellicæ laudis æmulus, eandem aleam subiit: reliquis verò salus, quàm aut fides aut gloria fuit antiquior. Ventum deinde in consilium est à custodibus de summa rei: cumque in tanta propugnatorū paucitate contra tantas hostiū copias negarent plerique locū obrineri posse diutius, ac seniorū præsertim sententiæ ad profectionem inclinarent; Ignatius, quo erat animi & corporis robore, quàm acerrimè sese rursus opposuit, remque disiecit. Interea Galli, resistente nemine, propiùs ad urbem accedunt, & magna ciuium voluntate admissi, castris ad arcem po-

IGNATIÏ VITÆ

§
 fitis, præfectum præsidii ad colloquium euocant. Ille accepta fide cū tribus dumtaxit egreditur, in quibus erat Ignatius, qui cū ab hostibus proponi conditiones iniquiores vidisset, exarsit, nimirum, easque conditiones tam acri ac vehementi oratione commilitonibus disfluasit, vt ad extrema omnia perpetienda potius, quā arcem deserendam cunctos accenderit. Nec mora: Galli omisso colloquio acrius instare, tormentis mœnia quatere, atque diruere, vndique ascensum tentare: Hispani contra, Ignatiū præsertim exemplo atque adhortationibus incitati, fortiter sese defendere, subeuntem hostem gladiis, telis, contis arcere; quoad Ignatio, ante alios dimicanti, globi vi, excussus è muro lapis laeuam haud ita grauius laesit tibiam; globus verò ipse quamquam impetu refracto subsiliens, dextram ad eò labefactauit atque confregit, vt è vestigio semianimis alienata mente, corruerit. Tum verò debilitati animis cæteri, & deditio facta. Ignatium porrò stratū, vel ad collegendam clementiæ famam, vel etiam virtutem in hoste admirati, Galli benignè suscipiunt, & in urbem ex arce translātū, in pristino hospitio collocant, medicisque adhibitis, & rebus omnibus necessariis diligenter curant. Huic Gallorum benignitati, pro sua animi magnitudine, egregiè respondit Ignatius. quippe tantum aberat, vt eos odisset, à quibus in illam calamitatem vitæque discrimen erat adductus, vt eū in lecto decuberet, singulos blādè comiterque compellans, omnia ferè sua in eos amoris causa diuiserit; atque hunc clypeo, illum pugione, alium thorace donarit. Interiectis deinde aliquot diebus, cū grauius laboraret, quā vt breui tempore sanari posse videretur; ad cæteram humanitatē illud etiam additum à Gallis, vt Ignatium lectica Loiolam vsque (neque enim longè aberat) deportadum curarent. qui peramanter à suis acceptus, cū ingrauescente in dies morbo periculosius ægrotaret, accersiti confestim vndique medici, crure inspecto, seuerè pronuntiant, ossa illa, siue id prioris chirurgi vitio siue itineris agitatione contigerit, nequaquam esse bene locata: neque verò, nisi ea coagmentatione denuo resoluta frustisque suo loco repositis, posse vllō modo fieri vt coalescant. Qua tam acerba denuntiatione Ignatius minimè exterritus, nō modò statim æquo animo sese paratum ostendit ad omnia subeunda, sed etiam inter ipsam curationem, quamuis esset asperrima, nullum aliud indicium dedit doloris, nisi vt coactos in pugnum digitos valde constringeret. Ex eò die morbus maiorem in modum est auctus; eumque iam Ignatius omnes ferè cibos haustusque stomacho fastidiente respiceret, aliaque in eò cernerentur lethalia signa; suorum admo-

admonitu sacris, quæ ad expiandum animum pertinent, ritè procuratis, ipso B. Petri Apostoli peruigilio, cunctis morèntibus, eò deductus est, vt medici prorsus actum affirmarent, nisi ante mediã eam noctem vis morbi remitteret. Venerabatur iam dudù Ignatius præcipuo quodam cultu principè Apostolorum: quin etiam eius laudes militariter olim carmine Hispanico celebrauerat: cuius profectò pietatis fructum non exiguum tulit: siquidem illa ipsa decretoria nocte per quietem videre sibi vitus est eundem Apostolum, opratam sibi valetudinem diuinitus afferentem. nec sanè in irritum ea visio recidit: quippe continuò leuari doloribus, ciboque refici est captus. Iamque Dei beneficio periculum mortis euaserat, magnaque suorum gratulatione melius habebat in dies: cum repètè animaduertit os quoddam genu sub ipso fœdus prominere: quod quoniam præter cetera incommoda impedimento etiam sibi videbat fore, quominus graphicè, quam sôleret ac veller, ocreatus incederet, (vt erat idem & patientiæ militari, & urbana munditiæ & elegantia apprime deditus) percontatus est medicos, possèrne vllò pacto deformitas tolli. qui cum respondissent posse vtiq; sed dolore omnium, quos ad eam diè sensisset, maximo & acerbissimo, propterea quòd in eam sedem fragmenta iam firmiter coaluerant, non dubitauit Ignatius, ingenti omnium vel admiratione vel metu, concinnum ac decorù corporis habitum anteferre manifesto vitæ discrimini: secarique de sentètia medicorum os iussit, clariore etiam, quam antea, fortitudinis ac patientiæ documento: quandoquidem in ea carnificina (quæ quo lentior, eo fuit horribilior) non modò ligari teneri se non est passus, verùm etiam iis, qui aderant, pauore propemodum exsanguibus, ab omni prorsus querimoniâ gemituque se ipse continuit. Post hæc, doloribus magna iam ex parte mitigatis, nondum tamen gressu recuperato, nec pedibus ad insistendù idoneis, interea dum iacentis corpus terrestres medici persasanare conantur, eiusdem animi vulnera curare medicus cœlestis aggreditur. Cum enim affixus lectulo Ignatius, fallèdi temporis causa, prophanù quem piã librù poposcisset ex iis, quos antea per otium lectitare cõsueuerat, diuino planè consilio factum est, nullus vt eò tempore domi liber esset eiusmodi: at verò longè meliores alii duo reperti sunt, Hispanico sermone concripti; quorum alterius, Vita Christi, alterius (quo selecta virtutum exempla continebatur) Sanctõrum flores, erat inscriptio. Ea videlicet lectio salutaris initiù attulit homini. Dum enim oblatos sibi libros variis locis quasi aliud agens delibat, sensim capi cœptus est pulchritudine

dine eorū, quę scripta reperiebat; atque aded̄ inter ipsā lectionē, ubi quidpiam insigne cognouerat, subsistere, secum ipse deliberrans: Quid si præclarū hoc sancti Dominici facinus, quid si hoc sancti Francisci, Deo fretus aggrediar? Neque verò, cum hæc & alia sibi multa proponeret, res occurrebat vlla tam ardua, tamq̄ difficilis, quam non perficere sese posse generosa quadam alacritate consideret. Quæ cum apud se diutius agitasset, emergebant rursus rerum inanium voluntates, & sæcularia desideria: quorum sese nonnullis aded̄ manciparat, vt dum eorum vel adipiscendirationem exquirat, vel potiundi spem animo cōcipit, plures interim horas per imprudentiam in ea cogitatione defixus hæreret. Tamq̄que priora illa propemodum exciderāt, accensosq̄que nuper igniculos pietatis, voluptatum illecebræ, & perniciofa rerum fluxarum blandimenta restinxerant; cum periclitanti seruulo diuina bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recordatione, quæ legerat, meliorem ei mentem & consilia saniora submittens. atque in hac item commentatione tamdiu morabatur, donec interuentu cuiuspiam aliò mentem animumq̄ conuerteret. Hac ille vicissitudine & quasi conflictu dies aliquot mirum in modum exagitatus, cum in eius pectore voluptas & virtus præter ex æquo certarent; contrarias in partes magna sua perturbatione distrahebatur, incertus animi, hancine viam an illā, cum primū posset, insisteret. Veruntamen inter alternas fluctuantis animi propensiones illud intererat, quòd blandis illis rerum fluxarum imaginibus, quamdiu præsentibus obuersabantur, tamdiu titillabatur Ignatii mens: ab euntibus verò succedebat illico amarus quidam torpor, & ægritudo, & sibi met displicentis animi rædium. At contra, præclari illi ad Christianam laudem impetus, cogitationesq̄que de adæquanda vigilantia & sobrietate Sanctorum, de votiuis peregrinationibus, de victu cultuq̄que in primis horrido & aspero; non modò cum aderant animum insolita quadam iucunditate mulcebant, sed in recessu quoque, tristitia subeunte nulla, securum hilaremq̄que præstabant. Sed enim tantū hoc ille discrimen, sæculi tenebris occæcatus adhuc, hebesq̄que ad subtiliora hominis interni iudicia, quasi ignotum quidpiam præteribat, quoad clariore demum oborta sibi luce, mentis acie accuratiùs in eam varietatem cœpit intendere; ac denique non sine admiratione quadam animaduertit, ab illis cogitationibus, vt erant inanes ipsæ, sic se ieiunum & aridum, ab his autem, velut à pabulo salutari, latum vegetumq̄que discedere: liquidoq̄que perspexit, fucata & insidiosa voluptas quantum à vero & solido

solido gaudio & suauitate distaret. Atque hanc primam de intimis animi sensibus motibusque ratiocinationem habuisse fertur Ignatius: ad quam ubi maior deinde rerum diuinarum usus accessit, tantam in spirituum discretione (quæ consummata sapiëntiæ virtus est) solertiam atque peritiam est consecutus, ut egregia etiam illius generis præcepta in eo libro, qui Exercitiorum appellatur, posteritati reliquerit. His ergo obseruationibus & assiduis librorum monitis è lethali animæ veterno excitatus, anteactæ vitæ peccata & infinitam in se Dei clementiam aliquando capit agnoscere; nec solum de mutandis in posterum moribus, verum etiam de expiandis omni ratione delictis, placandoque numine, seriò cogitare. Atque in hanc deliberationem ingressus, denuo sese ad Christi domini Sanctorumque sectanda vestigia occulto quodam instinctu acriter sentiebat impelli, & eorum præcipuè, qui in se ipsi quàm maximè duri ac seueri existissent; artium quippe spiritualium & Christianæ philosophiæ rudis & ignarus adhuc, omnem ferè sanctitatis & officii perfectionem in asperitate vitæ & in voluntaria corporis afflictatione statuerat. quocirca iam tum agitabat animo, simul atque per valetudinem liceret, nudis pedibus Hierosolymâ petere, ac frequenti verberatione longoque ieiunio tantas peccatorum pœnas vltro suscipere, quantas videlicet ab excelso magnoque animo, salutare odium sui, & ardens diuinæ gratiæ promerendæ studium exigebat. Iamque rectis euntem sensibus, & optima quæque experientem, longè vehementiùs incitauit diuina visio. Etenim nocte quadam vigilanti, augustissima specie ac beatissimo lumine fulgens, MARIA virgo vnâ cum paruulo IESV non modò sese palam ostendit, verum etiam incredibili benignitate spectandam aliquamdiu præbuit: quo viso mirificè recreatus Ignatius, tantum repente odium fastidiumque concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præsertim quæ cum inhonestâ voluptate coniuncta sunt, vt omnes rerum illarum quàm diuturno vsu ac verustate corroboratas imagines ex hominis memoria confestim aspectus ille deterferit. Accessit ad hæc illud quoque non leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitam proprium ac stabile mansit: vt quotiescunque sublatis in cœlum oculis astra suspiceret, (quod sanè sæpe faciebat ac diu) mortalia cuncta illi repente sordescerent; & miro quodam æternæ patriæ desiderio raperetur.

AD MONTEM-SERRATVM RELIGIONIS
CAUSA PROFICISCITVR.

CAPVT III.

INTEREA simul & animo & corpore conualescens, è lectulo surgere, & intra cubiculi fines paulatim crura explicare atque ingredi cepérat; nihilque longius ei videbatur, quam vt de cognatione sua & de domo patris exire, & præterita vitæ peccata quam acerrimè vindicare sibi liceret. Sed quia nondum erat ad iter faciendum idoneus, constituit interim præclarissimas quasque Christi Domini Sanctorumque res gestas memoria causa describere: atque ad ipsam exquisiti cuiusdam nitoris & elegantia codicis comparato, quæ de virtutum exemplis præcipuè admirabatur, in eum codicem vario picturæ genere quam compositissimis & quâ clarissimis litteris ordine referebat. Atque huic operi dum insisteret ardentius, quamquam sua de instituendo nouo genere vitæ consilia mortalium nulli aperuerat; hæc tamen tanta scribendi ac legendi assiduitas, cōtemptus corporis, frugalitatis amor & parcimonie, sermo quotidianus non ad urbanitatem, vel ad ambitionem, vt antea, sed ad modestiam pietatemque compositus: hec igitur, & alia non obicura immutati animi indicia, celeriter illi domesticis prodiderunt. In his Martinus Garzia frater natus maximus, qui demortuo iam pridem Bertramo in domatu rei que familiaris administratione successerat, suspicatus id quod erat, Ignatium vel morbi vexatione vel eorum qua legerat admonitione compunctum, ac pertæsum vitæ prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atque etiam fortasse nuntium rebus humanis velle remittere, commotus animo vehementer, hominem senocat, variisque interrogationibus blande percontas, ad extremum per communes parentes perque fortunas omnes obrestatur & oblectat, videat etiam atque etiam quid agat, quò progrediatur, neu quid noui consilii capiat, quod vel ipsi munitum & exploratum ad gloriam & opis iter impediatur, vel sempiternam Loioleia familiaris dedecoris notam inurat. Ad quæ Ignatius breuiter, quo se quam primùm a fratre expediret, satis memorem fore sese respondit officii: & simul, quoniam de recuperata propemodum eius valetudine ad Naiaræ ducem nuntii venerant, in oppido finitimo, cui

cui Nauarræ nomen est, eo tempore commorantem; veniam à
 fratre petiit ducis pro amicitia reuifendi; ac peream causam, duo-
 bus dumtaxat assumptis famulis, eques in viam se dedit, ac breui
 Nauarræ peruenit incolumis. Ibi duce amicisq; ita salutaris,
 vt arcana consiliorum suorum quam accuratissimè regeret, simul
 etiam certa pecuniæ summa in vsus pios insumpta, Barcinonem
 petere, vt Hierosolymas inde contenderet, famulosque dimittere
 statuit, quo liberius remotis arbitris in suum sequere corpus, & de-
 bica vitæ licentiùs actæ supplicia à semetipso posset exigere. So-
 lus ergo per summam dissimulationem Nauarræ protectus, pri-
 mum omnium religionis causa celeberrimam Beatæ Virginis æ-
 dem adire decreuit, quæ in Monte-serrato à monachi Benedicti-
 nis incolitur, estque Barcinonem è Nauarra petentibus minimè
 deuia. Deinde reputans apud animum suum partim voluptates,
 quibus antea indulserat, partim etiam periculosum & graue bel-
 lum, quod sibi rursus à carnis illecebris atque ab inferioris ani-
 mæ viribus imminebat, omni ratione se contra domestici hostis
 insidias muniendum est arbitratus. Ergo non solum instituta,
 ex quo die Loiola discesserat, consuetudinem obfirmato retinuit
 animo, vt singulis noctibus penæ nomine se acerrimè verberaret,
 sed etiam ratus nullum continentia præsidium posse firmius in-
 ueniri, quam Dei matris eiusdemque Virginis perpetuæ patroci-
 nium, recenti præsertim illius in se clementia ac benignitate in-
 uiratus; in eius maximè clientelam fidemque confugit, ac studio
 virtutis incensus, illico fecit vt eidem Virgini Beatissima sese ir-
 reuocabili voto castitatis obstringeret. Quod religiosi animi ob-
 sequium & sacrificium pro sua infinita bonitate rarum & gratum
 Deus ipse videtur habuisse: quandoquidem, ipsa Virgine depre-
 cante videlicet, ex eo tempore ad extremum vsque diem Ignatius
 planè omni sensu libidinis caruit. Ceterùm quo facilius omnes
 intelligant, quam sit periculosum & anceps, in Christianæ philo-
 sophiæ curriculo sine rectore ac magistro versari, non omittà hoc
 loco quod ambulanti in feruore spiritus per eos ipsos dies Igna-
 tio contigit. Erant eo tempore in Hispaniæ finibus, Maurorum
 multæ reliquæ: quos nefariæ superstitioni Mahometis addictos,
 Fernandus Catholicus haud ita pridem è suo pepulerat regno.
 Ex ea igitur fæce quidam insidens mulo, Ignatium fortè affecu-
 tus, comitem sese illi adjunxit; ac nonnulla primùm (vt sit) de iti-
 nere sciscitantur, variis deinde sermonibus eò deuentum est, vt
 de singulari Mariæ virginitate differerent. quam cum nefarius
 ille ante partum quidem integram illibatamque fuisse fateretur,
 à parte

à partu verò nequaquam; contrà Ignatius ab eiusmodi errore
 quibuscunque poterat rationibus hominem reuocare contende-
 ret; post multam altercationem magis magisque obstinatus im-
 pius ille, cum oblatam sibi veritatis lucem intueri nolleret, repente
 non sine rabie quadam subditis mulo calcaribus antecessit, seque
 celeriter ex Ignatii conspectu proripuit. Quo facto vehementius
 irritatus Ignatius, parum absuit quin citato gressu persequere-
 tur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignum exi-
 stimans non tam contemptum relictumque superbè se, quam
 de summa castimonia & sanctitate Regina Angelorum ausum
 fuisse vilissimum caput ore polluto detrahere; cumque militari
 etiam tum spiritu religionis officiique momenta perpenderet, se-
 se vix pietati satisfacturum putabat, si tantas blasphemias pa-
 teretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœnas
 petulantis linguæ reposceret. Verumtamen incitatum iam gene-
 rosi pectoris impetum retardabat suspicio latentis in tam spe-
 ciosa cogitatione piaculi; metusque probabilis, ne per hanc ani-
 maduersionem, & cœleste numen, & eam ipsam, quam defendere
 conabatur, Virginem offenderet. Cum igitur multa secum a-
 gitasset, motu corporis pariter atque animo varius; ad extre-
 mum, sanè quam præcipiti consilio statuit ad biuium vsque pro-
 cedere, vnde Maurum ex habito colloquio ad proximum pagum
 nouerat diuertisse. in eo biuio laxatis omnino mulæ; qua vehe-
 batur, habenis, ita de re tota interpretari, vt si bestia ipsa per
 se Mauri vestigiis insisteret, nō dubitaret quin accepta futura es-
 set vltio Majestati diuinæ: sin minus, pro certo putaret, nequaquã
 id à se officii Deum Beatamque Virginem postulare. Hac ille
 mente processit ad biuium: cumque pagus ille, quem diximus,
 abesset diuerticulo passuum non amplius quadraginta, via facili
 ac spatiosa; planè diuinitus factum est, vt sponte sua iumentum
 angustiore via Barejnonem versus iter arriperet. Atque hunc in
 modum Ignatius in re tam graui, nullo pia ipsius studia regere pe-
 riclitatus, lethalis noxæ crimē feliciter effugit, quã sapientius. In-
 de progressus ad vicum à Monteserrato haud longè distantem, de
 peregrinatione Hierosolymitana, deq; asperiore vita quã primū
 incunda mirè sollicitus, viatorium ibi cœmit ornatum, sparteos
 videlicet calceos, casarem è sacco tunicam, funemq; pro baltheo,
 cornatilem baculum, & in vsum aquæ cucurbitam. Quæ omnia,
 vt Christi paupertatem non erubescere, & peruersam recti vere-
 cundiam deponere paulatim assuesceret; suspensa propalam ex
 ephippiis ad montem vsque latus aduexit.

ACTA

ACTA EIVS IN MONTE-SERRATO.

CAPVT IV.

Quò simulatque peruenit, templum ingressus, ac numine salutato, nihil antiquius habuit, quàm vt per sacram totius anteaactæ vitæ confessionem contractas animi sordes elueret. qua confessione in primis fideliter atque accuratè de scripto peracta per triduum, summa deinde cum veneratione ad Sacramentum altaris accessit. Contulit etiam cum eodem patre, qui sibi confitenti aures dederat, omnia sua consilia cogitationesque de imitatione Sanctorum, quæ ad eam vsque diem prorsus nemini patefecerat. præterea, quicquid habuit pecuniæ, totum id in Christi Domini gratiam pauperibus benignè diuisit. Dein silentio noctis eius, cui dies festus Angelicæ salutationis illuxit, pretiosa vestimenta, quibus erat ornatus, quàm occultissimè potuit, pannoso cuidam ex infima plebe largitus, confestim oprato illo sacco sese alacer induit, ac fune præcinxit; dextro pedi, quòd ex reliquiis morbi singulis etiam tum noctibus intumesceret, calceum induxit è sparto; sinistrum vtrique nudum relinquere, & capite item nudo prorsus decreuit indecere. Sed quia non ignorabat plurimos pallio tenus esse philosophos, vestemque faciliùs multo mutari quàm mentem; omni ope sibi enitendum existimauit, vt illa exterioris amictus insignia, ad intimos animi sensus occulta quadam affinitate pertingerent: Cumq; accepisset in more positum; olim fuisse, vt nobiles equites, antequàm in ordines referrentur, in sacris ædibus noctem vnã armati excubarent, (quod in Hispania peruigilium armorum appellant) militarem illum ritum ad rudimenta Christianæ perfectionis in semetipso transferre constituit. Igitur gladio ac pugione, quibus antea mundo meruerat, è tholo suspensis, nouo instructus armorum genere, totam eam noctem peruigil ante aram sanctissimæ Virginis, modò stans, modò nixus genibus, præteritorum veniam demissè precari, diuino cultui deuouere sese, ac beatam præcipuè Dei matrem intenta supplicatione propitiare non destitit. Atque hunc in modum Christianæ militiæ nomen ex animo dedit Ignatius anno post Christum natum M. D. XXII. quo ferme ipso tempore, vt à multis non sine admiratione quidem animaduersum est, Marrinus Luther infamis hæresiarcha, magnis in Germania motib⁹ excitatis, iussus à Carolo V. Imperatore adesse Vormatiæ, malè pressum ad eam diem virus opinionum suarum effudit

effudit in illo conuentu palam, Sediq̄ue Apostolicæ & Catholicæ
 veritati nefarium atque impium bellum temulentus indixit; ve
 satis appareat, cum maximè furiam illam contra omnia diuina
 & humana iura legesque sacratas obarmaret Satanas; tum ex al
 tera parte, præter alia militantis Ecclesiæ robora, nouum etiã
 hunc ducem excitatum diuinæ prouidentia nutu, quem Christus
 Imperator & ipsum, & sectatores ipsius, obligatos religionis ar
 ctissimæ Sacramento, adactosque nominatim in verba Romani
 Pontificis, furori ac libidini hæreticæ prauitatis opponeret.

ARDORES EIVSDEM IN STUDIO

P O E N I T E N T I Æ.

CAPVT V.

SACRA igitur vigilia, quemadmodum dicebamus,
 exacta, quo celebritatem hominum famamque
 sanctitatis vitaret Ignatius, nondum certa luce,
 relicto monachis iumento, pedes ipse, obuoluit
 etiam tum factis altero crure claudicās, per sum
 mum laborem a Monteferrato discelsit, & e via
 militari paulo post deflexit ad oppidum Barcinonensis agri Mi
 noressam, (hodie Manresam vulgus appellat) nouem ferè mili
 bus passuum à Monteferrato: vbi antequam longinquæ & peri
 culosæ peregrinationi Hierosolymitanæ sese committeret, seque
 te præsertim Barcinone per id tempus pestilentia, deuio & obse
 ro loco aliquandiu delitescere, & humilitatis Christianæ, quæ e
 terarum est parens custosque virtutum, solida jaceret fundamenta
 decreuerat. Interea mendicus ille, quem Ignatius pridie suis ve
 stimentis induerat, cum ex insolito ornatu in furti suspicionem
 venisset, illico a loci magistratibus comprehenditur, & diuinam
 humanamque frustra implorans fidem in vincla cõjicitur. Cam
 que inter quæstionem ea sibi a viro quodam nobili clam donata
 iureiurando affirmaret, notasque corporis, ignatus nominis, e
 deretico conquiritur exemplo diligenter Ignatius, cum nusquam
 appareret, mittitur ad eum insequendum festinè viator; qui ægre
 procedentē facile consequutus, quærit ex eo, num cui quidpiam
 in Monteferrato donauerit. Ad eam vocem, id quod erat, suspica
 tus Ignatius, substitit; coactusque innocentis periculo, pauper
 euidam vestimenta sese pridie largitum esse confessus est: cumque
 viator porrò instaret, quis tu, aut cuias? nullum omnino ad ea
 verbum

verbum Ignatius reddidit. sed itinere cæpto perrexit tacitus, casum insonitis apud se miserans, ac semetipsum incusans, qui ne benefacere quidem sine ipsius cui benefaceret damno, vel certè discrimine, didicisset. Vt igitur Minorellam accessit, oppidum ingressus quo dicebamus amictu, ad publicum infimæ plebis hospitium precariò sese contulit; ibique sanctæ paupertatis ac pœnitentiæ studio inter egentes ac sordidos quam exsequemur vitam exorsus est. Victum ostiatim precibus infimis emendicare quotidie: totam hebdomadam, excepto die Dominico, ieiunare; in ipso cibatu simplici pane contentus, atque vbi sitis vrgeret, aqua profluente; somni parcissimus humo nuda cubare, auctoque supplicio, singulis diebus ter sese flagellis quàm acerrimè cedere. Ad hæc, horas quotidie septenas genibus nixus in oratione vocali persistere; nam eius quæ mentalis dicitur, vsum & consuetudinè adhuc ignorabat. Præterea sacrificio marutino; Vesperarum & Completorii officiiis attentissima cura semper intererat; obibat etiam octauo quoque die sacra Confessionis & Eucharistiæ mysteria. Et quoniam superioribus annis (vt diximus) & humanæ laudis famæque appetentior, & munditiarum ornatusque fuerat studiosior: vt vitium vtriusque diligentia pari neglectu repèderet, natalium suorum generisque splendorem, ne quis illi honos haberetur, studiosè celare; & capillū, quem pro eius seculi more promissum impensius comere curareque consueuerat, relinquere capit impexum & squalidum: quin etiam vngues ipsos excrescere per diurnam incuriam pati: atque in hoc tam aspero tamque horrido vitæ instituto, constanter id omne refugere, quod vllam posset afflictæ carni delectationem aut leuamen afferre. Itaque cum esset decoro vultu, & egregia totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris & forma viridis iuuentæ profus elanguit.

MOLESTIÆ SCRVPVLORVM, AC TENTATIONES EIVSDEM.

CAPVT VI.

EIUSMODI vitæ cursum aliquandiu securus Ignatius magno animi fructu sine vlla offensione tenuerat, nondum gratiora prælia & occultas dæmonū artes expertus, quibus incauta mens hominum ad præclara tendentium, si præferunt suis viribus ipsi confidant, facilè in fraudem inducitur; cum

B

repentè

repentè quædam illi objicitur species, cuius, quamuis identidè
 apparentis, formam & figuram satis explicare non posset, multis
 distincta luminibus, & grato quodam splendore collucens, quod
 spectrum diabolicum postea, vt dicemus, agnouit, iisdemque se-
 rè diebus cum se illuue & squalore oblitum animaduerneret, a-
 trox illa cogitatio nec opinantem inuasit: Quæ, malum, ratio te,
 miser, impulit, vt relicta patria, cognatis, amicisque potentibus,
 pedore ac dira macie deformatus tristissimo & obsoletissimo ve-
 stitu, vel stipem in triuiis corrogares, vel inter infimas plebis mi-
 nutæ quisquilias latères inglorius? nõnne intermissa militia ho-
 noratæ stipendia, dulcissimosque æqualium conuictus, & pristinæ
 fortunæ cultum victumque, maiore cum tua tuique sangui-
 nis dignitate repeteres? Hæc & alia id genus vbi animo vehemē-
 ter obiecta, auctorem sensit Ignatius illico: & quãuis initio pau-
 lisper ea recordatione commotus, tamen vt se collegit, illam ita
 cõstanter ab se reiecit ac repulit, vt vltro etiam familiaris, quã
 antea, sese cõtibus atque colloquiis egentium & mendicorum
 insereret; qua submissione victus princeps auctorque superbiæ,
 rursus Ignatio templum ingredienti ad officia diuina celebra-
 da, quibus mira cum attentione ac perseuerantia quotidie dabat
 operam, vt diximus; incæpti operis molem ac difficultatem ita
 repræsentauit, quasi eius ærumnas & incommoda miserans dice-
 ret: Hem infelix Ignati, annis vtique septuaginta, quot ætas tua
 recipit, in tantis tibi laboribus in tanta vitæ asperitate degendū
 est: quos tu præsertim vrgente senio tolerare qui poteris? Tu ille
 fortiter, nec sine contemptu: Quasi verò, inquit, mihi tu vel vnius
 diei spatium præstare possis. Hæc duo prima post conuersionem
 Ignatius de summa rerum cerramina subiit: quorū vtroque cur-
 piter superatus humani generis hostis, vbi se irruptione & aperta
 vi nihil proficere intelligit, longè diuersa bellandi ratione, dolo
 cuniculisque grassari constituit. Neque abnuic Christus, pugna-
 rum eiusmodi iustissimus arbiter: qui vt neminem supra id quòd
 potest oppugnari permittit, sic militibus suis, quos gratiæ diui-
 næ præsidio & liberæ voluntatis arbitrio ad omnem virtutē ex-
 ercet, ne parta semel victoria per otium torpeant, nouam in dies
 gloriosi triumpho materiam deesse non patitur. Est igitur in da-
 monis artibus, quas ad bonorum perniciem assidue meditatur,
 illa vel pessima; vt quos ita videt studio virtutis ac religionis ad-
 dictos, vt inde terrestrium vel honorum spe vel commodorum &
 voluptatum illecebris auelli non possint, hos per speciem ipsius
 met honetti, quod adamarunt, ad immoderatam inedia & car-

his macerationem acrioribus incitamentis impellat, eosdemque
 prateriti temporis piacula reputantes, ac caelestis iræ seruili me-
 tu perculsos, in singula momenta misero quodam angore solici-
 tet, id autem eo consilio, vt vel planè defecti viribus, per causam
 recuperandæ valetudinis paulatim ad socordiam atque ad igna-
 uiam delabantur; vel assidua scrupulorum agitati molestia, dum
 se ipsi calumniari non desinunt, si minus inertia, certè defatiga-
 tione ac lassitudine ab incepto desistant; cuius vtriusque cladis
 vitiam ne tam multa nobis quotidie exempla suppeterent. Hæc
 igitur eadem fraus Ignatium quoque in discrimen adduxit. Ob-
 tinuerat ille, (quemadmodum dicebamus) ex quo sese ad Christū
 adiunxit, in summa vitæ austeritate perpetuam animi tranquil-
 litatem atque lætitiā; quam ne ex quotidiana copia vilem du-
 ceret, neu suis ipse meritis per insolentiam adscriberet; ab iis, quas
 diximus, tentationibus capiti illi Pater caelestis vniuersam repen-
 tē subtrahere, sic vt interdum, cum maximè gaudens exultaret in
 Domino, tunc subito nulla præcedente significatione, prorsus
 exui nudatiq̄ se omni gaudio & iucunditate sentiret: nec iā in
 precibus, neque in psalmis, neque in cæteris, quibus assueuerat,
 pietatis officiis vllam inueniret omnino delectationē aut requiē:
 idque cum ei frequenter accideret, attonitus rei nouitate, animo
 suspenso ac mirè sollicito, causas eius varietatis & immutationis
 inquirere, ac dubitare apud se, rectēne confessionem in Monte-
 serrato, quam diximus, peregisset? quidquāne omisisset, quod
 ad integram criminum accusationem attineret? ac proinde num
 idcirco fortasse Deum adhuc iratum experiretur? Quæ ille dum
 anxius agitatur, arrepta occasione diabolus perturbandi hominis,
 deq; suo statu deijciendi, hanc ipsam suspicionem atque formi-
 dinem instillit illi vehementer etiam atque etiam incutere. Ex eo
 tempore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesque fletibus iū-
 gere, nullam capere partem quietis. Itaque dum amissam recu-
 perare conscientia pacem, & hærentem visceribus pestem omni
 ratione conatur euellere; non satis habuit peccata vetera, quorū
 de confessione ambigebat, iterum iterumque apud sacerdotem
 exponere; sed etiam cuiusdam concionatoris monitu, qui Mi-
 noressæ per eos dies agebat, totius vitæ noxas, quotquot reuo-
 care in memoriam potuit, in libellum relatas, quod ad Mon-
 temserratum antea fecerat, quam accuratissimè rursus explicuit.
 Sed (quod sæpe contingit) quod sibi adiumento fore putabat, id
 erat ei contrarium maximè; si quidem ipsa commemoratione
 rerum, quas aliquando obliuisci oportuerat, fiebat vt, etiā si quid
 ipsa

ipsa die mitigatum fuerat, recrudesceret. Nec iam tantummodo superiorum annorum delicta occupatum animum amarissima superstitione torquebant, sed etiam presentis temporis cura pauorque, ne inuisa Christo sua essent studia, neu Dominum suis omnibus dictis, factis, cogitatis offenderet. Quocirca multis iam rebus frustra tentatis, vnum dumtaxat occurrebat illi remedium, nec sanè spernendum; vt sacerdos pro potestate omnino sibi posthac eiusmodi suspitionibus ac recordationibus interdiceret. Sed id ipsum cōsiliū ad eum deferre non audebat, peruersa videlicet ratiocinatione delusus, ac veritus ne sibi minus ea medicina prodesset, cuius auctor ipsemet extitisset. Inter has ergo curas, graui pressus mœstitia, cum ita iaceret, vt nulla iam res mitigare dolorem posse videretur; inuasit hominem atrox & seua cogitatio, vti ad luctus miseriaeque finiendas ē fenestra cubiculi (Dominicanorū hospitio tum fortè utebatur) semetipse præcipitem daret. Quam ille cogitationem ope diuina cum acerrimè repulisset, subit animum firmitas & constantia cuiusdam anachoretæ, quem in Patrum historia legerat, impetrandi gratia nescio quid, quod vehementer optaret, omni cibo tamdiu abstinuisse, quoad per eam abstinenciam, propitiato numine, voti compos existeret. & quamquam periculosa admodum ea ratio videbatur, metusque suberat, ne tam audaci incæpto Deum irritaret potius, quam reconciliaret sibi; tamen tota re apud se diu multumque agitata, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipsum rigorem perseuerantis inediae sine vlla dubitatione experiri constituit, atque ita experiri, vt nihil interea de quotidiana precatione, verberibus, & cætera corporis maceratione remitteret. Dies igitur vnus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linq̄ui animo, aut molestia liberari. itaque ad septimum vsque diem obfirmata mente ieiunium extendit, extendissetque porro, ni sacerdos idem, cui sua non modò vitia, sed etiam bona & intimos omnes animi recessus ac latebras diuino quodam instinctu nudas & apertas habebat, pro imperio veruisset eum longius progredi, minis insuper additis, ni paruisset, illum à sacra corporis Christi communionē prohibendi. hac igitur tam seuera denuntiatione deterritus, cibum sumpsit Ignatius, & illo quidem ac postero die fuit illi quies: tertio verò eadem illa peccata rursus occurfare memoriæ. quarum cogitationum initia dum admittit, incautiùs, ac species (vt fit) speciem adducit; sensim in pristinos fluctus æstusque solitudinum reuolutus; cum ex vna parte, prius instaurandum Confessionis mysterium iudicaret,

ex altera verò id sibi non modò non profuisse, verùm etiam nocuisse antea cerneret; ex vehementi fluctuatione tam graue tædium præsentis miseræ mentem eius inuasit, non quidem vt de morte oppetenda, sed vt de abijcienda seueriore disciplina, & seculi commodis repetendis magno quodam impetu cogitauerit. Verùm in tantis tenebris ac procellis nutanti, & in magnum adducto periculum, per opportunè radius diuinæ bonitatis affulsit, cuius beneficio diabolica discussa caligine, totius tentationis exordia progressusque attentè considerans, liquido comperit, omnes illos conscientiaæ stimulos, vanasque suspiciones, à malo spiritu fraudulenter immixtas; ac proinde sine vlla dubitatione constituit, præteritæ vitæ labes, quòd ad confessionem attingeret, perpetua obliuione cõterere. Atque in hunc modum, singulari Dei beneficio, non modò infelicem illam sui calumniandæ miseriam ac pœnam euasit ipse, verùm etiam alios curandi, qui eadem ægritudine laborarent, mirâ à Patre luminum facultatem & scientiam est consecutus.

IGNATII PROPECTVS IN SPIRITV.

CAPVT VII.

HISCE igitur periculis perfunctus Ignatius, ac veluti auulsus ab vbere; majores quotidie efficiebat in solida virtute processus: & quo acrior ac diuturnior probatio fuerat, eo magis idoneus euasit ad noua omnipotentis Dei charismata capienda: in quibus fuit illud eximium. Cùm enim religionis causa ædem Pauli Apostoli extra oppidum peteret, & in ipso itinere ad Rubricatum amnem, qui Minoreßam interfuit, constitisset; nec opinanti repente diuina quædam oborta lux est tanta, tamque mirifica, vt momento penè temporis nullo magistro quàm plurima clarè perspexerit non solum de fidei Christianæ mysteriis, verùm etiam de aliis vel subtilissimis philosophorũ quæstionibus atque decretis: quasi nitidissimo quodam in speculo perspicuè cerneret ea, quæ post multam accuratamque lectionem, maximosque labores ac vigilias, vix demum solèt homines intelligentia comprehendere: atq; in eo cælesti prorsus intuitu, non sine summa animi voluptate, diutius acquieuit. Quo tãto tamque insigni accepto beneficio, cùm ad agendas Domino gratias accessisset ad Crucem in propinquo defixam; oranti sese deuo in aëre spectrum illud objecit, de quo diximus antea, sed

(quæ nimirum virtus ac potestas est Crucis) nequaquam pari splendore vel pulchritudine; itaque quod suspicatus pricegnatius fuerat, tum denique clarè perspexit esse cœmonium eodemque deinde læpius apparente, tantum abest vt moueretur, vt illud etiam baculo per contemptum abigeret. Atque eius serè generis per id tempus planè diuinitus alia multa percepit. Quodam die, dum indicta publica supplicatione Minorellæ religiosum agmen instruitur; & Ignatius interim beatissimæ Virgini psallit, insistens gradibus templi Dominicani; subitò in Deum ita rapta mens eius est, quasi per apposita quædã, & maximè illustra symbola, Trinitatis ipsius numen augustissimum cerneret distinctū personis, ynum essentia. Qua visione tanto gaudio est delitutus, vt neque in ipso mox agmine lacrymis & singultui crebrò temperare valuerit, neque verò totum eum diem alia vlla de re, nisi de sanctissimo illo fidei Christianæ mysterio, disputare: neque cetera similium & exemplorum varietate & copia, vt cuncti obstupescerent: quin etiam per eos ipsos dies non dubitauit homo, litterarum propemodum ignarus, librum de Trinitate conseribere quoquo potuit stylo: vsque ad eò cœlestes typi, quos diximus, in eius memoria atque intelligentia diuinas illas rerum altissimarum notiones impresserant. Ac licet antea quoque & monadem in triade, & in monade triadem sanctissimè coleret, suasque & naturæ diuinæ communiter, & separatim singulis personis preces hymnosque persolueret; ab hoc tamen raptu longè studiosior & ardentior euasit in eodem officio pietatis, eamque laudabilem consuetudinem ad extremum vsque vitæ retinuit, sic, vt præcipuam caperet voluptatem, & proprio quodam sentu rerum cœlestium afficeretur, quotiescunque sanctissimæ Trinitati sacra perageret. Neque verò fuit hic finis mirabilium visionum: siquidem rursus per significationes arcanas, & mystica quædam exempla, oblatas est eius menti modus ipse, quem in huius vniuersitatis molitione summus ille rerum opifex tenuit: quas illustrationes atque doctrinas, vt omnino vires naturales excedunt, sic postea negabat Ignatius posse verbis adumbrari, ne dum exprimi. Præterea cum sacrificio Missæ in eodem templo Dominicano interesset, dum à sacerdote de more hostia salutaris attollitur, aperitissimè vidit Ignatius illa specie Christum Deum eundem & hominè verissimè contineri. Factum est etiam aliquândo, (sid que ipsimet, qui interfuerunt, testati sunt) vt alienatus à sensibus, à Completorio Sabbati ad alterum vsque proximi Sabbati Completorium in altissimo quodam excessu persisterit; qua ipsa hora, multis adstantibus

bus qui rei totius euentu attentè expectabant, quasi è profundo somno excitatus, repente sustulit oculos, Iesum perquam suaviter inuocans; atque interim pii quidam homines mortuum rati, vtiq; terræ mandassent, nisi contemplati omnia diligentius, ac pertentato corpore, latentem in eo vitam ex tenui cordis palpiratione sensissent. Ad hæc, intento precationi, sese non semel tū Christus Dominus tum Virgo mater ostendit. quibus, & aliis id genus clementiæ diuinæ subsidiis, in recta fide vsque adeo cōfirmatus est, vt etiam si nulla exstitissent Christianæ religionis monumenta vel testimonia, nequaquam tamen dubitasset, ex iis tantummodo quæ Deo sibi aperiante cognorat, mortem pro defensione catholici veritatis oppetere; & qui paulo antè vix vocalis nosset orationis vsum, paucis mensibus tantam rerum spiritualiū peritiam ac tantam Dei familiaritatem est nactus; vt quidam, eius omnia vel dicta vel facta curiosè obseruantes, intēpesta nocte supplicentem animaduertent (eleuante spiritu sarcinā corporis) quatuor circiter cubitis à terra sublimem: & quidem ex confortio sermonis Domini (quod de Moysè scriptum legimus) sota facie mirum in modum radiante.

DE STUDIO COLLATO AD PROXIMOS ADIUVANDOS.

CAPVT VIII.

QUÆ omnia, quamquam egregia atque expetenda per se, tamen eo pluris erant in Ignatio faciendā, quo magis erant cum aliorum fructu & vtilitate coniuncta. Nam in cæteris ornamentis ac beneficis, quæ in eū Deus plena manu congescit, illud equidē vel præcipuū duxerim, quod in tanto perfectionis ardore non dedit illi spiritum solitudinis, animū vè vni sibi vacantem, sed Christianæ prodagandæ fidei cupidissimū, ac mirè studiosum diuinæ gloriæ saltuisque cōmunis. Cū igitur acta eius in Monteferrato (quamduam ea ipse occultissima voluerat esse) institutamque vitæ asperitatem ac sanctimoniā vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatē viri præcipuè, rumor (vt fit) etiam in maius attolleret; ingens hominum concursus ad eū fieri cæptus partim visendi gratia, partim etiam cōsulendi; quos ille vt omni conatu quàm acerrimè ad Christum adiungeret, ne squalor ille nimius & diutina illuuias ad se adeuntibus terrorem incuteret; primū deponere sordes, & externum cor-

poris habitum cepit aliqua ex parte componere: deinde cum intelligeret difficilem in primis & ancipitem esse curationem animorum; quo cautiùs rectiusque in re tanta procederet, ope diuina simpliciter etiam atque etiã implorata, suã conuersionis originem ac seriem, variasque tentationum procellas ac tenebras, & subsequitam mox tranquillitatẽ ac lucẽ, quam accuratissimẽ secũ erpendens, demum ex iis quã partim cœlesti magistro dictante perceperat, partim etiam ipsemet experiendo cognorat, de fructuosa ratione meditandi orandique præclaras obseruationes & saluberrima præcepta conscripsit: qui liber (vt antea dictum est) exercitiorum spiritualium titulo, tempore procedente deinceps ab eodem auctus atque recognitus, & Romani Pontificis iudicio ac testimonio comprobatus, ita multos omnis ætatis atque ordinis homines, tum in eligendo genere vitæ, tum in componendis moribus, perturbationibusque sedandis, ac præsertim in retinenda constantia saluari, mirum in modum iuuat, iuuatque quotidie; vt iure optimo videatur hoc nõ in postremis numerandum esse remediis, quæ diuina bonitas hac hominũ ætate vel ad corrigenda sæculi vitia, vel ad renouandã veterem Ecclesiæ disciplinam clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonam perfectæ virtutis frugẽ Ignatius reperiebãt idoneos, paulatim & quasi per gradus cepit excolere: ceteros interim precibus monitisque, prout sese dabat occasio, a vitiorũ fœditate deterrrens, atque ad studium æternæ beatitudinis incitans; idque eo libentius atque securius, quòd communicandis iis, quæ a Domino adceperat, nihil interim sibi religionis ac spiritus deperire sentiret. Nec solùm venientes ad se benigno excipiebat alloquio, sed etiam inuitatus interdum ab aliis ad prandium, minimè recusabat accedere; nimirũ eo consilio, vt ex re & ex tempore sumpta occasione, qui se in Dei gratiam terrestri pauissent cibo, eodem ipse vicissim spiritualibus epulis & opportuna quapiam adhortatione reficeret. Atque in hunc ferè modum adiuuante Domino permultos ad arctam salutis semitam à via lata & spatiosa traduxit.

E GRAVI MORBO PERI-

CLITATVR.

CAPVT IX.

SED in eiusmodi curam dum incumbit ardentius, nec tamen interea ferè quidquam de assiduitate precandi ac de quotidiana vitæ asperitate diminuit, morbum ex ingenti labore cõtraxit
ad eò

adeò periculosum & grauem, vt sauiente atrociter febrì proximè ad mortem accesserit; quo tēpore & oppidi magistratus periculo viri permoti, publicè diuersorium illi curarunt necessariis rebus instructum: & prater aliam amicorū turbam, honestæ matronæ, quæ vitandæ pestilentiaë causâ Barcinone sese eò receperant, certatim ægrotanti assidère, & nocturnas agere excubias, perinde quasi in vnus vita salus omnium verteretur. Atque his populi officiis, ac pia sedulitate bonorum, ereptus è præsentì vitæ discrimine, in id ipsum iterum ac tertio recidit ob eam causam, quòd nondum planè confirmatis viribus (blandimenta videlicet carnis & veteris hominis malitiã veritus) præpropera festinatione ad pristinas occupationes corporis animique redierat: quarum pondere oppressus, denique didicit ipse, aliisque deinde præcipere solitus est, imbecilla valetudine minuendos labores, curandumque tali tempore, vt quantum de consuetis exercitationibus infirmitas demat, tantum ad Dei gloriam & proximorum ædificationem æquitas animi & exemplum Christianæ fortitudinis addat. Vetabat idem etiam corpus debito somno ciboque fraudari, multis eo tempore doctus experimentis, vt moderata sobrietate vegetatur animus, sic immoderata vigilia vel inedia vires adeò frangi ac debilitari, vt mens earum ministerio destituta, vix munere suo fungi, aut ad contemplationè rerum diuinarum possit exfurgere. Vexatus igitur, vt dicebamus, diuturna & periculosa ægrotatione, demum ita conualuit, vt ex reliquis morbi dolore stomachi molestissimo subinde cruciaretur: quapropter calceos induere, & panni crassioris tunica cinerea, & capitis tegumento contra sæuitiam hyemis munire sese priorum hominum benignitate præcibusque coactus est.

DE INANIS GLORIÆ VI-
TIO SUPERATO.

CAPVT X.

ACESSIT ad illa corporis ægrotantis incommoda, grauis etiam animi cruciatus, ab importuna quadam inanis gloriæ tentatione profectus. Dum enim ingrauescente morbo conscientiam suam diligentius excutit, seque ad extremū comparat mortis agonem, subiit illi repenti, se iustum esse, neque vllò pacto sibi de sempiterna beatitudine dubitandum. Cui suasioni dum resistere vi summa conatur, intelligens vt quisque sibi

B 5

maximè

maximè placet, ita Deo maximè displicere; diuturnum & anceps intra sese certamen tanta tentatione metuque sustinuit, ut miris modis quotidie torqueretur, majoremque ex offensionis diuinae formidine, quam ex ipsa grassantis morbi vehementia, metumque sollicitudinem caperet. Versabat videlicet in omnes partes hominis animum dæmon callidus, Christi permissu; & quem desperationis jaculis paulo antè superare nequieverat, eundem rursus nimiam confidentiam ac vanitatis elatione supplantare & evertere nitebatur. Sed contra eiusmodi cogitationes Ignatius, & in ipso (ut diximus) morbo, & recuperata postmodum valetudine, cum diutius dimicaret; partim agendis identidem Domino gratiis, partim naturæ humanæ fragilitatem apud se reputando; denique diuino præsidio detestabile hoc ingrati animi vitium ita debellauit, euulsitque radicitus, ut postea, quotiescunque salus animarum aut Dei gloria postularer, sua non minus bona quam mala, sine vlla prorsus cenodoxiæ titillatione, palam & ingenue expromeret.

DE PROFECTIONE HIERO.
SOLYMITANA.

CAPVT XI.

INTER hæc anni ferè spatio exacto, partim spiritualium rerum scientia instructus, partim etiam arte quadam & consuetudine regendarum animarum imbutus, cum nihil vulgare aut exiguum agitaret animo, sed egregia quædam & ardua in Dei gloriam ab ipso conuersionis initio concepisset; Hierosolymam, quod iamdudum habebat in votis, petere omnino constituit, non tam ut Christi Domini sacratissima incunabula cerneret, (tamen si id ipsum vehementer optabat) quam ut in conuertendis ad Euangelii lucem infidelibus, qui ea tenent loca, vel operæ pretium faceret; vel certè martyrii palmam, cuius avidissimus erat, acquireret. Sed hoc suum de prædicando Euangelio consilium, vitandæ scilicet humanæ laudis causæ, nemini prorsus aperiebat: peregrinationis verò propositum, cum necessariò amicis patefecisset, multi primùm id ei multis rationibus dissuadere, obtestari etiam & orare ne populum, ab se nuper è somno vitiorum excitatum ad studia virtutis pietatisque, repente desereret, neu se ipse, affecta præferim

valesu.

valetudine, itineri tam longinquo ac tam periculoso committeret. deinde cum nec precibus nec suasionibus eum de sententia demouere possent, insistere saltem & vigere, ne in comitatus abiret; multa posse in tam remota ignotisque sibi regionibus ac tanta rerum humanarum varietate contingere, quæ presentem cuiuspiam fidelis operam solationque requirerent. Omnino probabilia videbantur asserere, & humano iudicio rem aestimantibus etiam necessaria; nec verò deerant homines impigri, peritiquelinguarum, qui se illi comites laboris ac periculorum libenter offerrent. Verum Ignatius, quæ erat animi altitudine, in cælum semper intentus, atque a diuina providentia usquequaque pendere mirabiliter cupiens, amicis cuncta sua in eum studia profertentibus ita remisit, ut diceret, in precipuis hominis Christiani virtutibus non modò fidem & charitatem esse, verum etiam spem. Eius porò comparanda gratia certum sibi esse non modò sine viatico, sed etiam sine comite iter id ingredi; quòd clarè perspiceret, si, qualia multa possunt homini accidere, peregrinanti præferret, sibi quidpiam euenisset, fieri non posse quin aliqua saltem ex parte comitis præsidio fideique confideret: proinde quidquid in eo spei locasset, id utique ex ea detractum iri fiducia, quam totam in vno Deo clementissimo parente ac rectore vellet esse repositam.

NAVIGAT IN ITALIAM.

CAPIT. XII.

HAc igitur mente sub initium anni M. D. XXIII. magno omnium dolore Minorissa profectus venit Barcinonem, ut in Italiam ex eo loco trajiceret. cumque per opportunè paratam ibi nauem offendisset, egit cum nauarcho suppliciter, ut se mendicū egentemque gratis admittere ac transportare ne grauarietur. cui naulum quidem ille se remissurum promisit; ea tamen conditione, ut nautici saltem panis, quod erat necessarium, secum inferret. Eo responso cum vehementer angeretur Ignatius, quòd conmeatus copiam, quamuis exiguam, ceerneret inopiæ illius, quam sibi summam proposuerat, legibus aduersari; post multas anxiasque cogitationes totam rem denique permittere statuit arbitrio Sacerdotis, quem sibi paucis illis diebus Barcinonem tum suæ conscientiæ iudicem tum interpretè diuinæ voluntatis elegerat. Ille re cognita, Ignatio respondit, a qua postulare

gauras.

nauarchum: proinde non resistendum esse, nec verò timendum, ne si cibaria, tã vilia præsertim ac necessaria, sibi parauerit, quidquam idcirco contra consilium perfectæ paupertatis admittat. Tum Ignatius quamquam soluto vixdum religione animo, tamè partim sacerdotis impulsu, partim etiam metu occasionis eius amittendæ; emendicata de more pecunia, panes in nauem impofuit, & ne quid præterea secum inferret, paucos qui superfuerant nummos reliquit in ipso littore: deinde solutis anchoris die quinta Caietam non minùs periculosa quàm celeri navigatione delatus, Romã pedibus iter intendit, ac prima nocte diuertit ad villã militibus refertam; quibus nefaria quædam ac turpia molientibus tanto animi ardore ac vociferatione se objecit, vt illi partim verborum pondere, partim constantiæ miraculo obtupefacti, à flagitioso conatu destiterint. Inde laboribus maximis, cum sequente per eos dies pestilentia luridus ipse ac macilentus, tectis ferè atque oppidis arceretur, denique in urbem Romam haud ita acriter custoditam, lassitudine ac fame panè confectus, introit ipso Dominico die Palmarum: cumque venerabundus religiosissima quæque loca obiisset, Adriani VI. Pont. Max. pedes exoleuatur. Mox paranti Venetias ire, vt in Palæstinam inde transmitteret; rursus Hispani amici nonnulli, qui Romæ eo ipso tempore versabantur, profectionem dissuasere cum aliis rationibus, tum præcipuè navigationis longæ & infestæ periculis proponendis; quippe cum paulo antè, per summum nominis Christiani aequè damnum ac dedecus, Turca Rhodum insulam expugnasset, quo nuntio videlicet omnis Italia cohorrerat. Sed cum Ignatius ab instituta peregrinatione nullo terrore posset abduci; illud saltem hortari & orare institerunt, ne se daret in iter eiusmodi sine pecunia, tum in alios vsus necessaria, tum vtrique ad naulum pro trãmmissione soluendum. nam vt Venetias emendicato victu peruenisset, quæ deinde ratio quæ spes homini externo & ignoto foret, in tam remotas regiones trajectum nanciscendi gratuitum? Proinde rectè amiceque suadentibus ne resisteret, iuuarique se in Christi gratiam aliquo saltem viatico pateretur. Cum hæc & alia eiusmodi asseuerantes pariter ac miserantes ingererent; sapius eadè iterando, cunctantem ac tergiuersantè denique perpulerunt, vt in ipso discessu aureos aliquot nummos acciperet. quo ille subsidio oneratus veriùs quàm instructus, non multum processerat viæ, cum rem totam attentè contemplans, seque ipse accusans grauitè, quòd de fiducia diuina humano metu se dejici, fixumque paupertatis propositum oblato auro passus esset infringi; parum abfuit

abfuit quin omnem pecuniam illico indignabundus abjiceret: sed quia id prodigum ac Deo ingratum fore videbatur, decreuit certe in obuios pauperes paulatim infumere. quod cum alacriter præstitisset, breui & nummis omnibus vacuus & stimulis conscientiae liber euasit. Pergentem porrò Venetias, eadem quæ supra memorauimus incommoda & difficultates itinere pænè toto vexarunt. Sæuebat etiam tum locis aliquot fœda lues atque contagio; dispositique custodes aditus oppidorum assiduè tuebatur. Ignatium verò ex ipso corporis habitu vel in summa cœli temperie metuisses. Obsita erat squalore vestis & horrida; color exanguis, cauum macie caput, conditi introrsum oculi, & inanes faucium sinus. quocirca fiebat, non solum vt exclusus à diuersoriis omnibus pernoctare sæpe cogereretur in publico, sed etiam vt pallore & macie peremptum, rigentemque, prætereuntes aliquando nonnulli ceu monstrum quoddam aut triste simulacrum horrent. Ipse verò linguæ imperitus, ignarus itinerum, cum præ defatigatione sæpe deficeret; ad Fossam tamen Clodiam Deo adiuuante peruenit, quo ex emporio breuis & quotidianus Venetias trajectus est. Ibi certior factus à viatoribus, obseruari Venetiis omnia diligentissimè, & è suspectis præsertim regionibus venientes accessu prohiberi; flexit inde itinere terrestri Patauium, quorundam consilium secutus, qui id ipsum periculi metuentes, faciliorem sibi ex ea vrbe Venetias transitum fore sperabant: iidèque Ignatium adjunctum sibi comitem, præ imbecillitate haud ita æquantem gradus, in campis circumpadanis repente destituunt, vnius ope Christi subnixum: qui sanè pro sua infinita clemètia laboranti serulo in tanta solitudine minimè defuit, sed proxima nocte sese illi, quemadmodum antea sæpe fecerat, visendum obtulit, recreatumque mirificè, intra ipsa Patauina mœnia primò, deinde Venetias, sine vllò errore aut difficultate perduxit. nemo quippe ex Patauinis custodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad insulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingressi de more singulos vectores diligenter excuterent) Ignatium, nulla munitum valetudinis tessera, ne appellauit quidem: mirantibus, cognita postmodum re, Clodianis desertoribus illis; quibus per adulterata videlicet symbola introitus in urbem vtramque non sine magna vel sollicitudine vel contentione patuerat. Venetiarum vrbis, in recessu intimo sinus Adriatici, ea regio ac situs est, vt leniter stagnantes ex alto aquæ illam ex omni parte circumluant. ea inclytæ vrbi & ad merces copiasque inuehendas opporruna receptacula, & contra hostiles incurfus munita

menta firmissima sunt. Ex iis porrò æstuariis, maiores minoresq; curipi totam urbem intercurfantes, variis mæandris ac flexibus ita distinguunt, vt, quot in partes pedibus, in totidem ferè mari aditus fit; egregio sanè vel artis vel naturæ miraculo. Inde vicorù, insularum, ac pontium ingens numerus: vt qui diutius ibi versati non sunt, viarum locorumq; modò varietate modò similitudine sæpe fallantur. Sed contra eiusmodi ambages certù paratumque remedium est maxima multitudo cymbarum, quæ vsquequaq; dispersæ, nominatim ad omnia & publica & priuata loca quælibet haud ita magna mercede trajiciant. Ignatius navi Parauina, ex illa quæ per Medoacû flumen assiduè cõmeant, in area Marciana sub noctem expositus, cum neque vias ad publica xenodochia nosset, nec portitori conducendo suppeterent nummi; assuetus longo iam vsu malè cubare, sub porticu Procuratoria, quam appellant, ascendentibus iam se tenebris, vacuum opificis cuiusdam fulcrum elegit, in quo fessos artus vtcumque reficeret. Tenet fama, licet rursusque multorum est memoriæ traditum, dum ille ibi noctem exigit, vicinum senatorem M. Antonium Triuisanum (quæ ipsi multo deinde post eiusdem ciuitatis principem vidimus) cælesti voce excitatum, increpitumq; quòd in multa veste molliq; strato decumberet ipse, cum interim Dei famulus peregrinus non longè à vestibulo illius ædium jaceret in publico pauper, & omni humana ope ac solatio destitutus. itaque ingenti metu & horrore perfulsum profiliisse confestim, & quæsitum diligenter Ignatium excepisse perhonorificè. Sed ille postridie cum in amicum veterem Cantabrum incidisset, a lautiore hospitio sese ad eum familiariter transtulit.

NAVIGAT IN PALÆSTINAM.

CAPVT XIII.

IBi cum aliquamdiu moraretur, in omnem nauigandi occasionem intentus; ecce tibi nouæ amicorum pugna, (quos illi vbiuis breui conciliabat cognita viri virtus atque modestia) eum variis terroribus ab instituta peregrinatione reuocare conantibus; quibus ille, Deo fretus, ita resistebat, vt diceret, pro certo habere se, vt cætera cuncta deficeret, vel vna solummodo tabula quò cupiebat vti que peruenturum. Nec eum sefellit bonitatis diuinæ fiducia. Cum enim eo anno formidine Turcarum, vt diximus, Cir

fito minor esset in Iudæam peregrinatum numerus, & quotquot
 erant, simul omnes paulo antè soluissent; desperata iam à cæteris
 re, Ignatius repentè fit certior, nauem in Cyprum parari patricio
 Veneto, prætori eiusdem insulæ designato: cum quæ inde non ig-
 noraret breuem atque facilem esse trajectum in Palæstinam; nul-
 lo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aspernandi sup-
 pterent, ad Venetorum Ducem Andream Gritum adiit ipsemet,
 insigni non minùs humanitate quàm prudentia principè: ac Deo
 fauente facilè ab eodem impetrauit, vt gratis in Cyprum vsque
 deueheretur. Sed interea dum prætoria ornatur nauis, in febrim
 Ignatius incidit, factum diuinitus est, probandæ scilicet eius con-
 stantiæ causa, vt quo die pharmacum hauserat, eo ipso nauæ si-
 gnum profectiois ediderint. qua re minimè conturbatus Igna-
 tius veniam petit ab hospite; qui pertinaciter ipsum etiam atque
 etiam retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, consulitur
 medicus. ille verò sine cunctatione responderet, hominem ad in-
 toritum ruere. Attamen Ignatius nihilo magis immutatus, & cæ-
 lestis nimirum medici ductum sequutus, felici sanè cõsilio (quod
 tamen admirandum potiùs quàm imitandum aliis duxerim) flu-
 ctuante etiam tum in stomacho portione conscendit; factumque
 est Dei beneficio, vt ora soluta, inter nauigandum, ex ipsa ma-
 ris agitatione tantam vim pestiferi ac vitiati humoris euome-
 ret, vt morbo planè leuatum sese celeriter senserit. Recuperata
 valetudine institit suo more, quoscunque poterat factis di-
 ctisque ad virtutem & pietatem adhortari. cumque in eadem na-
 ui per summam impudentiam committi graua quædam flagitia
 comperisset, non dubitauit apertum dedecus detestari palàm; &
 impuros illos homines tanta orationis acrimonia reprehendere,
 vt ii facta cum nauis conjuratione molestum sibi monitorem in
 deserta quadam insula exponere, atque ab suo conspectu & con-
 suetudine procul amouere decreuerint. quam rem odorati è ve-
 ctoribus quidã Hispani ad Ignatium pro amicitia detulere, sua-
 dentes etiam atque etiam, vt in loquendo cautiõr esset, sibiq; cõ-
 suleret. sed ille nihilominus turpiter peccantes oburgare perre-
 xit, diuinæ providentiæ ope subnixus: cuius beneficio factum est,
 vt ad insulam sceleri destinatam appropinquantes nauæ, aduer-
 so repentè vento rejecti, volentes nolentes Ignatium in Cyprum
 vsque peruenerint: vbi cum stare ad salinas peregrinam nauem,
 de qua supra diximus, audisset; illuc itinere terrestri se contulit:
 in eamque gratis admissus, nihilo plus viatici secum intulit,
 quàm in priores intulerat; Christo vno videlicet frerº, qui tota illa
 nauis.

navigatione sese illi non semel ostendit; eumque magnopere confirmavit; ac denique incolumem ad portum Palæstinæ perduxit.

PALÆSTINÆ LOCA SANCTA
PERLVSTRAT.

CAPVT XIV.

INDE cum cætera peregrinorum turba progressus, vt ad conspectum sacratissimæ vrbis est ventum, incredibilem ex ipso illius intuitu cepit animo voluptatem; ac deinceps partim in comitatu, partim etiam solus, loca illa Christi Domini, MARIÆ virginis, & Apostolorum nobilitata vestigiis, eximio quodam animi fructu venerabundus haud semel obiit: modò inclyti quòdam templi reliquias, modò sepulchra Prophetarum intuens: hîc nascentis & vagientis; illic docentis, & miracula parantantis filii Dei monumenta considerans. Vbi verò ad loca eiusdem acerbissimis pœnis insignia, & morientis in cruce sanguine consecrata, atque ad defuncti sepulchrum accederet; effusus in lacrymas, humo pia oscula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadam spiritus dulcedine & suauitate compleri. Ad hæc, antiquum beatissimæ Virginis domicilium, itemque locum instituto primùm Eucharistiæ mysterio & sancti Spiritus aduentu memorandum, & alia eiusmodi quàm plurima, quæ per otium deinde reuiferet, à mystagogo quàm accuratissime addiscere. Erat Ignatio iamdiu deliberatum, vt diximus, in angustiis illis Iudææ sedibus pedem figere, atque ad conuertendos ad Euangelij lucem infideles toto pectore incumbere; quòd non reperiret vel vbi sanctius in terris vitam degeret, vel in quo munere fructuosius operam collocaret. Neq; plurimis iam experimentis diuinæ bonitati confidere, & in diem paruoque viuere assuetum, rerum, quæ ad corpus pertinet, habebat cura vlla sollicitum. Id verò laborabat vnum, fragilitatis humanæ videlicet conscius, ne spiritui quotidie deficienti, & noxarum sordes aliquas contrahenti, opportuna sacræ pœnitentiæ ablutio & cœlestis panis alimèta deessent. Quam ad rem idoneum ratus ministerium fratrum è Franciscana familia, qui loca illa religiosa tuentur, & peregrinis aduenientibus præstò solent esse; adit ille ad custodem cœnobij, ac litteras ei, quas ex Italia commendatitias attulerat, reddidit; & quod ad conuersionem infidelium attinet, nihil ei suorum

suorum consiliorum impertit; voluntatem verò suam in eisdem sedibus commorandi habitandi que demonstrat: rogat proinde, ut se fratres dumtaxat tecto recipiant, sibi que Cōfessionis & Eucharistiæ sacramenta ministrent: se, quæ ad victum cultum que spectent, nullo profus eorum incommodo curaturum. Custos, partim commédatione amicorum, partim postulari moderatiōne permotus, bene sperare iubet Ignatium, ita tamen, ut rem in aduentū Prouincialis Ministri differret, qui per eos dies in Bethleem oppido versabatur; nec dubitauit Ignatius, quin æquè facilem Prouincialem esset habiturus, atque custodē habuerat; itaque cūm reditus iam peregrinorum instaret, litteras ad amicos in Occidentem scribere aggressus est, quibus eos de suo statu faceret certiores. Cūm igitur maximè scriberet, quòd in posterum diem peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à custode nuntius, adesse Prouincialem, & Ignatium accersere; ad quem bonæ spei plenus cūm extemplo adiisset, collaudat ille primò piā hominis voluntatem; sed re apud se diligentius deliberata, videri sibi ait satius, ut recedat; id què; cūm alias ob causas, tum verò quòd ante id tempus nonnulli eodem studio accensi, dum securius vagantur, à Turcis excepti, vel misere periissent, vel certè in acerbè seruitutis calamitatem incidissent, quos deinde propter officium ac vicinitatem Franciscani fratres non sine magno cænobii detrimento redimere cogebantur, proinde se in diem insequentem cum cæteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cūm ita respondisset Ignatius, ut sibi certū fixum que esse affirmaret, Hierosolymis omnino restare, simul que modestè significaret, se, quāuis aliter sentiente Prouinciali, nequaquam, nisi aliqua oblata religione, à proposito recessurum: tum ille potestatem se à summo Pontifice habere subiunxit sacris interdicens, si quis inuito se ibidem remanere conatus esset: iam que potestatis eius diploma proferre paranti confestim Ignatius, ut omnia ecclesiastica iura & imperia valde reuereretur, nihil prolato opus esse respondit, credere se quæ diceret; & quoniam ita iuberet, dicto audientem fore. Dum igitur ad hospitium tendit mærens, ut se ad reditum compareret; acris illum incessit repentè cupiditas montis Oliueti illius celeberrimi reuiscendi, quo in summo cernuntur adhuc IESV Christi ascendentis in cælum expressa vestigia: ac ne quis fortè in tantis temporis angustiis impedimento sibi esset, re nemini patefacta, & (quod periculosius est) nullo propter inopiā Turca secum adhibito ex iis, qui mercede conducti peregrinis in ea regione præsidio sunt; solus ad montem excurrit: cum que à

C

custo-

custodibus non admitteretur, cultellum è calamaria theca detractum mercedis loco iis dedit, sacri montis cacumen subit alacer, & diuinorum pedum notas multa cū prece & ingenti gaudio veneratus, ad Bethphage properauit: vbi dum singula curiosè perlustrat, subit illius animum subitò, minùs diligenter in Oliueti fastigio sese animaduertisse, vtra ex cæli plaga dextrum vtra sinistrum esset Christi vestigium: qua dubitatione quasi quibusdam calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit, adnotauitque intentis oculis vel minutissima quæque sic, vt locus in posterum dubitationi non esset: vsque adeò inexplebile studium sacrosancta illa redemptionis humanæ mōnimenta & incunabula Christianæ religionis penitus etiam atque etiam cognoscendi recolendi que mentē eius inuaserat. Interea, cū abeller diutius, nec in turba peregrinorum appareret, ad Franciscanos defertur desiderari ex eo numero Ignatium. Franciscani suspicant id quod erat, ac veriti ne per eā solitudinem Ignatius in aliquod vitæ vel seruitutis discrimen incurreret, Armenium quendam in eo cœnobio ministrantem ad illum perquirēdum celeriter miserunt; qui descendenti ex Oliuero commodum Ignatio factus obuiam, fuste primū ac truci vultu acriter minitari, ac temeritatem asperè admodum increpare: deinde immissa manu & brachio ferocius apprehensum, ad diuersorium trahere minimè sanè renitentem, quin etiam nouo cælestis gaudii rore perfusum, quòd inter eas contumelias Christum sibi præsentem, & vsque ad hospitium præeuntem, incredibili quodam genere consolationis aspiceret.

IN HISPANIAM REDIT.

CAPVT XV.

VT igitur postera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum agmine Ignatius abiit præ desiderio tristior, & relicta prouinciā sine fine respiciens: nec tamen, quoniā præsentis necessitate victus inde recederet, de muniendo in posterum sibi quandoque reditu ac mansione desperans. Cumq; primo traiectu Cyprum tenuisset incolumis, tres ibi onerarias in Italiam paratas offendit: quarum vna erat Veneti mercatoris, maxima, & omnibus rebus instructa; altera minor, sed bene firma, Turcarum; tertia Christianorum, parua, & malè compacta. Acceteri peregrini, quòd tempus erat hybernum & obnoxium tempestatibus, pro se quis que tendere, ac certa mercede pacisci,

vt in primam ascenderent: cumque Ignatius propter egestatem
 à nauarcho repudiaretur, iisdem illum enixè precari, vt hominè
 sibi notum, probū, atque adedò sanctum ne recusaret admittere;
 quibus ille non minùs amare quam ineptè facetus: Atqui san-
 cto nihil opus est (inquit) nauis; calcabit æquora multorum ex-
 emplo. neque vnquam exorari se passus est: sed magno ei stetit
 caullus & contumacia. Cùm enim Ignatius inde per contem-
 prum exclusus, facile obtinisset iisdem deprecatoribus, vt in il-
 lam debilem gratis admitteretur: cumque simul omnia nauigia
 vento secundo soluissent; repente cooritur atrox adedò ac saua
 tempestas, vt Turcica nauis in omnium conspectu miserantium
 in modum fluctibus hausta, nullo prorsus euadente perierit; Ve-
 neta verò in scopulos illisa naufragium fecerit, saluis tamen ho-
 minibus: terra tantùm, qua vehebatur Ignatius, minimè valida,
 ventis ac fluctibus diu multumque agitata, altero denique men-
 se in Apuliam sacera ac valde fella peruevit: quo ex loco ipse de-
 inde Venetias petiit; tam longa & periculosa nauigatione mirè
 vexatus. Etenim studio paupertatis, quæ fuit illi semper omni-
 bus commodis & emolumentis antiquior, nudis cruribus hye-
 me sæuiente conscēderat, femoralibus tantùm è tela, concisaque
 ad humeros aploide; ac scissili tunica breuiore semiamictus, cum
 è celo densa caderet nix, ac tristi gelu cuncta inhorrescerent;
 atque ad has cæli iniurias accedebant quotidiana vitæ discrimi-
 na, vigiliæque, & cætera maris incommoda: quibus ille pa-
 nè confectus cùm Venetias peruenisset Ianuario mense anni
 M. D. XXIV. ab hospite Cantabro clementer acceptus, num-
 misque aliquot ad iter faciendum, atque ad fouendum stoma-
 chum nimio frigore languentem panni quodam frusto donatus,
 Ferrariam venit; ibi maximum vrbs templum ingressus, dum re-
 ligiosè numen adorat, mendicus quidam ex iis qui sacrarum æ-
 dium vestibula cōterunt, precatiori apprime intentum intrui-
 tus, confestim ad illum accedit, manumque ad stipem porrigit
 supplex: cui cùm Ignatius ex ea quam habebat pecunia nummu-
 lum hilari vultu dedisset, atque is (vt fit) rem ad cæteros pauperes
 deculisset, alius aliusque deinceps ad Ignatium accurrere: quos
 ille cùm se per Christū obsecrantes frustrari fas esse vix daceret,
 à minori bus nummis ad maiores paulatim progressus, breui to-
 tam crumenam ita penitus exhausit, vt sibi deinde ad cibum illo
 die capiendum ostiatim emendicare necesse fuerit; quam rem
 pauperes iisdem mox conspicati, & maxima quadam admiratio-
 ne correpti, sanctam, sanctam illico exclamant; quibus plausibus
 35713

vocibusque nequaquam inflatus ipse, cum vno bonæ conscientie
 testimonio niteretur, Genavam inde sine vlla cunctatione profe-
 ctus est. Graue per id tēpus inter Christianos Reges vigeat bel-
 lum; & præcipua quæque Cisalpinæ Galliæ loca vel Hispaniis
 vel Gallicis præsiidiis tenebantur: cūque ob id ipsum valde infe-
 sta cordibus ac atrociniis itinera esse constaret; admonitus à bo-
 nis quibusdam viris Ignatius est, vt per occultos tramites à via
 regia declinaret, ni cum ingenti vitæ periculo in manus militum
 vellet incidere. At ille, quem ardens odium sui & amor imitandæ
 Christi patientiæ intrepidum redderet, rectā nihilominus ire
 perrexit; neque ira multum viâ processerat, cum ad oppidum ne-
 scio quod in stationes circūfidentium Hispanorum incurrit, qui
 tam periculoso ac suspicioso tempore exploratorē sine dubio ta-
 ri, comprehensum Ignatium, & in domunculam quandam sedu-
 ctum, blandè primū interrogant; deinde omni vestimento, &
 ipsis denique calceis ferociter exuunt, singulas partes proteruè
 simul & curiosè pertractant, num quid ad obsessos vel nuntii vel
 litterarum afferat, diligenter exquirunt; cum nihil eorum quæ
 putauerant, neque percunctando elicerent, neque persequendo
 inuenirent; ira commoti: Atqui te Præfecto sistemus, inquirunt,
 & confessionem, quam pertinaciter suppressis, exprimemus: cum
 nihil recusaret Ignatius, ac tantum modo peteret, vt sua se tonica
 tecum incedere paterentur; illi verò, ludibrii & ignominiae cau-
 sa, brachia tum per media castra vulgo inspectante atque irridente
 perducunt, quam ille tam insignē contumeliam excepit ac subire
 alacer, cum aliis nominibus, tum præcipuè quòd interea sibi spe-
 cies quædam est obiecta Christi Domini, cum a Pilato per mediā
 urbem ad Herodis tribunalia missus esset, ab eo per summam in-
 iuriam atque indignitatem spreto & illuso; & vniuerso irridente
 ac sibilante populo, per hominum ora semel iterum quæ tradu-
 cti: cuius opprobrii se quoque factum esse vt cumque participem,
 mirificè lætabatur: sed vbi ad Præfecti diuersorium appropin-
 quauit, repentino quodam timore perfusus, capit subito cogita-
 re apud se, quonam modo ipsum alloqueretur. Etenim Ignatius
 quòd olim in regia, sermonis flosculos & verborum elegantias
 nimium studiosè captasset, ad eam vanitatem expiandam, con-
 sulto post conversionem instituerat rudi & agresti sermone cum
 ipsis quoque dynastis ac principibus agere; & quo magis vulgi
 contemneretur, omne liberalioris educationis & nobilitatis in-
 diciū studiosè calare; tum igitur subiit illius animum, expedi-
 re, ne tali tempore quidpiam de suscepta seu tarditate seu rusti-
 citate

citate deponere. Sed cum rem totam accuratius intruens, ab hu-
 mano timore profectam animaduertisset; vsque aded in semeti-
 ipsum animo concitatus est, vt nulla habita ratione periculi, non
 modo mutata consuetudine, ad orationis lenocinia non descen-
 dere, sed nullum prorsus neque gestus neque verborum honore
 habere Praefecto decreuerit. Quae res cuiquam fortasse temerita-
 tis potius quam consilii videatur esse; sed vtique seruorum Dei,
 praesertim in ipso seruiore poenitentiae, facta vel dicta ad com-
 nem sensum, ac normam exigenda non sunt. Cum igitur coram
 illo stecisset, vt erat seminudus & squalidus, ne apertio quide-
 capite, oculos humi defigit; multa ac varia sciscitanti nullam om-
 nino reddit vocem, tantum ad illam interrogationem: Esne spe-
 culator? non esse, respondit; idque ob eam causam, ne si nihil co-
 tradixisset, silentio ipso, quod aiunt, rem affirmasse, & merito
 quaestorem in suam perniciem efferasse videretur. Tum ille in-
 sanum ratus Ignatium, acriter milites increpat, quod in co-
 spectum suum, non bene cognita te, dementem adduxerint; & simul,
 Abigite hunc, inquit, liberumque dimittite; qua reprehensione
 magis magisque irritati, cum aduersus Ducem hiscere non au-
 derent, sui doloris poenas ab innooente Ignatio repetunt; nec
 modò iurgia & probra certatim ingerere, sed etiam impetu fa-
 cto, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera faciemque contun-
 dere, mirabiliter in ipso verberum dolore latantis, quod aliquid
 innoxio sibi ad Christi exemplum perpeti contigisset. Cumque
 verberando & conuitiando fessi denique destitissent, miseratus
 alius quidam miles excepit exanimem, ac fouit, ciboque recrea-
 tum insequenti luce tutum abire permittit. Sed antequam Genuam
 accederet, rursus in statua Gallorum incidit; verum euentu ad-
 modum dispari, siquidem Dux, vt eum in Guipuzcoa natum au-
 diuit Vasco ipse eidem regioni finitimus, quasi popularem ele-
 menter agnouit, ac benignè tractari à militibus iustum postredie
 dimisit incolumem. Inde cum Genuam peruenisset, Rhodericum
 Portundum ibi offendit Cantabrum, Hispaniensi classi praeposi-
 tum, in Fernandi quondam regia sibi notum; cuius beneficio dū
 Barcinonem trajicitur, nihilo pacatiori vsus est mari, quam ter-
 ra paulo antè vsus fuerat. Etenim à piratis conspecta nauis, qui
 valida per eos dies classe infestum habebant mare Ligusticum,
 ingenti nautarum labore metuque manus infectantium effugit.

BARCINONE AD STUDIA LITTERARUM
AGGREDITUR.

CAPITULO XV.

Ignatium, Hierosolymitana cōmōratione, prohibeum, grauis coquebat cura, quid ageret, quodnam potissimum vitæ genus eligeret, ac multa secum agitati venerat illi dudum in mentem, cœnobium aliquod ingredi maxime dissolutum, ut ibi, dum lapsum religionis disciplinam & verbo & exemplo conatur ad veterum instituta recte erigere, & ceteris aliqua re prodesset, & ipse interea (quod necessarium futurum videbat) ab eis, qui restringi se vellent, multa pro Christi nomine pateretur. Sed incertus num id maxime ad Dei gloriam pertineret, quam videlicet vnam in omni actione spectare consueverat, multa ac diligenti prece & ieiunio explorat inuicis voluntatem: ac diu perplexus, in eam remque mentem sese diuinitus plane sensit impelli, ut sine dubitatione statueret, primam operam suam, qualis qualis esset, nequaquam intra vnus familiaria cancellos includere: deinde, quo latius pateret utilitas ac fructus animarum, eiusdem consilii ac propositi idoneos aliquot ad legere socios atque adiutores: postremò, ut sine hominum admiratione, versari in adiuuandis hominibus posset ad facti Spiritus vinctiōem, doctrinæ quoque subsidium ac literarum cognitionem adiungere, præsertim quod ea commēdatione facultatem etiam repetendæ atque obtinendæ Hierosolymitanæ prouinciae (cuius illi cura vivebat in pectore) facile se ab ecclesiasticis magistratibus aliquando impetraturum sperabat. Et quidem quod ad literarum studia pertinet, cum nōdum intelligeret quæ illa sibi totum hominem ferè vindicent, ratus posse interim se annuis quoque adiuuandis vacare; Minorellam ad gregem illum suum reuera decreuerat, vbi & sparsa in hominum mētib; pietatis virtutisque semina ad bonam frugem perducere, & Cisterciensis cuiusdam monachi, spectatæ sanctitatis ac doctrinæ viri, tum consuetudine perfrui, tum industria erudiri magnopere cupiebat. Sed cum illum, contra quam putarat, demortuum reperisset; Barcinonem sibi studiorum idoneam sedem putauit fore, propter eam maxime causam, quod cum paupertatem perpetuò coleret, nihilque ab domo sua & cognatis accipere decreuisset: in ea vrbe multos habebat spirituali necessitudine sibi coniunctos: in his Ardebalum quendam peritum, ut locis ac tēporibus illis, Iudimagistrum; & Elisaberham Rosellam primariam feminam, quorum

quorum alter operam illi gratuitam in docendo, altera in quotidianos vsus quidquid opus esset benignè detulerat. Ut igitur Barcinonem reuertit, seque Ardebalò dedit in disciplinam, reuertascere in gratiam Christi matura iam aetate vir (quippe tertium circiter ac trigesimum agebat annum) & elementarius prope modum fieri non erubuit. Caterùm ad illa spinosa rudimenta grammaticæ capienda, ediscendasque verborum inflexiones & nominum, cum alia erant ei impedimento, tum illud præcipue, quòd animum ad rerum caelestium sensa concipienda longo iam vsu promptum & agilem, si amandi vocabulum vel alia quæpiam eiusmodi vox admonuisset eorum, quæ piè ac religiose cogitare & commentari consueuerat, subito pænè abstractus a sensibus, in contemplationem diuinæ caritatis ac sempiternæ beatitudinis tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non solum ut nihil hõni mandare memoriæ posset, sed etiam ut si quid antea impressum esset, id ipsum concursu nouarum & præstantiorum imaginum illico deleteretur, quæ ipsam rem, quasi futura prælagiens, pro sua parte adiuuabat etiam vaser humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & recondita patefaciens scriptura sacræ mysteria. Quod ille cum cerneret, cumque adhibito saepe conatu euagationem hanc frustra cohibere tentasset, pro ea discretionè spirituum quæ diuturna exercitatione parauerat, facile sensit diaboli fraudem sese a litterarum studio reuocare conantis, ac, quo consilio Barcinonem sese contulerat, id ipsum labore ac diligentia consequi maiore in modum exoprans, hanc iniit rationem eius abigenda molestia. Templum erat beata Virginis, cui a Mari cognomen est, gymnasio proximum; in id templum fuis rite ad Deum eandemque Virginem precibus, Ardebalum pro amicitia accersit; rem illi tota, vterat, exponit; deinde se ad pedes abjicit homini, etiam atque etiam obtestans, ne ab incapto desistat; se vtrique, modo sibi panis & aqua nõ desit, in proximum biennium & eo amplius, si opus fuerit, ad scholas frequentem esse venturum, seduloque daturum operam litteris: petere & rogare, ut ab se quotidie non minus quàm a cæteris pensum exigat; cessantem, quasi quemlibet vnum è grege puerorum, arbitrato suo & verbis & plagis accipiat. Miratus viri humilitatem ac probitatem Ardebalus, bonum animum iubet habere, suamque illi operam denuo pollicetur. Atque hac submissione victus denique, damò abcessit, & importunis illustrationibus Dei beneficio recedentibus, operæ pretium Ignatius facere, & liberius in grammatice cognitione cœpit excurrere. Interea dis-

cendi mirabiliter auido, & omnia studiorum compendia perquirenti, iuafere nonnulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrina iungendam, vt Erasmi Roterodami, qui ea tempestate Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Christiani studios. perlegeret; quod ille facere cum cepisset, celeriter sensit ea lectione spiritus feruorem in se quasi frigida superflua restingui; consultoque per preces Deo ita librum illum abiicit, vt neque in manus postea sumplerit ipse, & multo post, Generalis creatus, omnia scriptoris illius opera in Societate I. S. V. legi vetuerit, nõ quod singula hæretico veneno infecta putaret; sed ne quis fortè captus faceris ac dicacitate viri, sensim, vt fit, ab incorruptis ad vitiosa descenderet. Nec tamen eo tempore Ignatius, quamquam studio litterarum adeò intentus, contueta caritatis officia & studium pœnitentiæ omisit, quin immo cum Barcinonem valentiore, quam inde abierat, stomacho reuertisset, nõ ille quidem ad saccum rediit, neque orationi ita multum temporis tribuit; sed tamen vestitu admodum vili vsus est, & calceos ad ostentationem vitandam ita perforauit, vt soleis paulatim magis magisque disceptis, hyeme iam sæuiente, nudis humi plantis incederet: atque etiam subleuius operis, erepto è scholasticis exercitationibus tempore, institit pia passim colloquia serere, plebè intimam doctrinæ Christianæ præceptis imbueret; quosdam etiam spiritualibus exercitiis, ad virtutem ac perfectionem informare. Quarum rerum admiratione permoti præ cæteris viri quatuor, se ad Ignatii ductum atque institutum aggregarunt, (quibus tamen, vt suo loco videbimus, in proposito constantia defuit) Callistus quidam, qui auctore Ignatio peregrinationem Hierosolymitanam nuper obierat; alterum Artiagã cognomento appellabant; tertius fuit è Gotholaniæ Proregis familia, nomine Cæzres; ad quos vltimo loco Ioannes adolescens natione Gallus accessit. His ille sociis auctus; tamen si studiorum metam quamprimum attingere optabat, quo liberius omnem curam atque operam in hominum salute consumeret; tamen quod sibi nõdum firma grammaticæ fundamenta jecisse videbatur, numquam adduci potuit, vt ab Ardeali disciplina discederet, (quãuis ad superiores artes vulgò idoneus haberetur) quoad insignis quidam Theologiæ doctor, cui sese excutiendum examinandumque tradiderat, facto periculo, ad reliquorum sententiam accessit. Cuius auctoritatem & iudicium ne contempnere videretur, licet ipse sibi haud sanè placeret, ad grauiora studia Complutum vnã cum sociis abiit.

EIVSDEM COMMORATIO

COMPLVTENSIS.

CAPVT XVII.

IBi cum ad publicum xenodochium suo more diuertisset: articulum, ut appellant, curriculum inuit non admodum felici successu: quippe qui eadem illa præpropere festinatione incitatus, nullo panè seruato vel ordine vel discrimine disciplinæ, multa & varia vno eodemque tempore aggressus est; & in logicis terminos, quos appellant, in phisicis Albertum, in Theologia Magistrum sententiarum (qui maximè libri tum in Hispania regebantur) euoluere, & plures quotidie in scholis audire cœpit interpretet; quæ res in speciem utilis & compendiaris vel maximo ei in id ipsum, quod properabat, impedimento fuit. Etenim, quod in rebus humanis ferè sit, cum auidè sequeretur omnia, nihil propemodum assequeretur: & ipsa varietas ac multitudo rerum tum intelligentiæ tenebras tum verò memoriæ perturbationem & confusionem afferebat. Ad hæc illud etiam accedebat incommodi, quòd in summa paupertate non solum ex emendicato vivebat ipse cum suis, verum etiam aliorum inopiam ac difficultates, conquisitis vndique eleemosynis, magno labore & corporis & animi subleuabat. Præterea, quod eius cursum vel maximè retardauit in litteris, tanta cupiditate ardebat errantes animas ad bonam mentem atque ad legem Euangelicam reuocandi, ut se, quamuis alieno tum tempore, continere non posset, quo minus & in scholasticorum circulis de vera virtute ac pietate sermones injiceret, & in triuis pueros plebemque fidei Christianæ præceptionibus erudiret, & omnium ordinum homines passim ad cultum Dei studiumque religionis acri ac vehementi oratione incitaret. Quibus adhortationibus cõmoti multum cum ad sanitatem & officium redirent, & crebris altisque suspiriis veram cordis contritionem ac pœnitentiam restarentur; ab imperitis quibusdam Ignatius in suspensionem & crimen veneficii vocari est ceptus: quasi homines oratione sua cardiacos redderet. Præterea cum insignes quædam in populo repente morum ac vitæ mutationes existerent, & major in dies hominum concursus ad Ignatium fieret; breui rem ad sacros Inquisitores Toletum per tulit rumor. Gliscebatur eo maximè tempore apud Germanos Lutheranæ pestis, manabatque malum quotidie latius. Quin etiam

in Hispania ipsa, insani conatus eorum qui sese illuminatos ferebant, paulo antè magistratum diligentia oppressi fuerant. Quocirca sacri Quasitores in omne eiusmodi contagionis periculum excubantes animo, atque ex hac hominum frequentia & inusitato agendi genere veriti ne quod nouum incendium existeret, Complutum celeriter aduolant, in Ignatii doctrinam ac mores diligenter aequè ac dissimulanter inquirunt. cum nihil neque dictis neque in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatium ne appellant quidem; tota re delegata Vicario Archiepiscopo, Ioanni Figueoæ, qui deinde Regio consilio praefuit, Toletum ipsi ad sua tribunalia reuertuntur. Neque ita multo post Vicarius ipse, magis vsurpandi iuris causa, quam quòd rem ulla animaduersione dignam putaret, ad Ignatii diuersorium adit quietè & pauca quadam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquisitum in ipsius & sociorum vitam esse acriter, neque inuentum quidpiam vitiosum; proinde more suo animarum salutem operam daret, cum eo tamen, ut non vno eodemque omnes habitu incederent, ne cadi tempore nouam aliquam lectam inducere viderentur. Natiui coloris lanea veste cuncti utebantur, iussit ille Ignatium & Arriagam nigro, Callistum & Cacerem rufo colore distingui, adolescentem Gallum nihil mutare, nec recusauit Ignatius; ut erat magistratibus apprime obediens. Interjecto deinde quattuorferè mensium spatio, cum nihil de instituta docendi ratione remitterent, nec persuadere sibi Vicarius posset, homines idiotas, in iis tractandis quæ ad Christianam fidei dogmata pertinent, nusquam labi; rursus in eos clam insitit quarere, sed cum nihilominus sana cuncta reperisset, rem totam sine vilo iudicii tumultu suppressit. Nec tamen ita multo post Vicarius idem tertiam in Ignatium quaestionem exercuit, quorundam calumniis ac suspitione compulsus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, ut diximus, populi turba promiscua, in iis feminae duae honesto loco natae, & grandis matris mater, & filia forma eleganti. haec publicis Ignatii adhortationibus incitatae, ut est sexus ad pietatem propensus, adeò exarsere, ut cuncta Hispania valetudinaria peragrarè, & in Christi Domini gratiam toto vita sua tempore pauperibus ministrare decreuerint. Hoc animi propositum Ignatio cum aperuissent, dissuasit ille magnopere cum alias ob causas, tum ne cuius oculos animumque sollicitaret aspectus adolescentulae; non deesse Compluti pauperes, quos officii causa, si vellent, inuiserent, posse etiam opera dare sacro Eucharistia ferculo prosequendo, & alia id genus obire per multa, vniuscuique sexui, aliter us etiam paratim magis congruentia.

Quibus

Quibus rationibus & simul auctoritate viri deterrita, cogitata in quideam illa deponere provinciam; verum tamen eadem agitata spiritus vi, temperare sibi postea nequiverunt, quo minus incóluto atque incóscio prorsus Ignatio, pedibus ac mendicantium specie aliud genus peregrinationis longæ difficilisque susciperent. Giennium in Barica est vrbs, quam nonnulli Mentefam Oretanorum falso putarunt, sacro Sudario in primis visenda, in quo crucem sibimet bajulantis expressa Christi Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, ut dictum est, paucis admodum consens profecta, duodecim ferme dierum itinere, cum in vrbe non apparerent, admiratio primùm affinium ac vicinorum orta: deinde ubi a familiaribus cognitum est peregrinatum habitu petiisse Giennium, variè pro suo quique sensu rem interpretari. nonnulli probare factum, plerique reprehendere quoddammodo femina sine comitibus nullo apparatu se in iter periculosum dedissent. Doctor verò Cirolius, cuius in tutelam erant mulieres, auctorem eius cõsili suspicatus Ignatium vehementer excanduit, facinus indignum exclamans, hominem externum & ignotum in aliena patria suis concionibus cuncta miscere, & ipsas matres familias a cura domesticarum rerum auocare, nobiles verò puellas in pudicitie discrimen adducere. Atque his querimoniis Vicarium perpulit, ut Ignatium in carcerem, misso repente viatore, conjiceret. Erat aestiuum anni tempus, & satis laxa custodia, itaque ad eum, totis iam illis finibus celebrè, vel spectandi vel audiendi causa plurimi ventitabant, quibus ille securitate mirabilium Christianæ doctrine rudimèta, tum etiã, ubi res exigeret, spiritualium exercitationum præcepta more suo tradebat. Georgius quidè Nauerus, insignis ea repestare doctor, & magna apud Carolũ Casarem gratia, cum ad eum visendum accessisset, animi magnitudinem & dicendi vim admiratus, ut primùm ad suos domum reuertit. Hodierna die vidi Patulum (inquit) in vinculis. lamque septimumdecimum diem ibi transegerat non solum innoxius, verum etiam prorsus ignarus cuius criminis nomine accerferetur; cum eius interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipse cum scriba publico in carcerem venit. At primùm (ut fit) variis quæstionibus versat in omnes partes Ignatii animum: dein sciscitatur ex eodem, obseruet ne Sabbata. cui ille: Vtique, in honorem beatæ MARIÆ Virginis (inquit.) nã ceteroquin & Iudaicos ritus in honore, & verò Iudæum patria mea fert nullum. Postremò, nostin, ait, mulieres quasdam duas matrem & filiam? Cùm Ignatius annuisset, Numquid auctor illis fuisti (adjungit) peregrinandi Giennium?

Nihil

Nihilverò minùs, ait Ignatius: quinimmo credas mihi iurato verum, eiusmodi concursationes, & itinera in vniuersum vtrique dissuasisse me: & si profectè sunt, me ignato atq; adeo inuito profectas. Tum hilari vultu Vicarius, humeros Ignatii leniter apprehendens: At qui ob id ipsum, inquit, in custodiam te scito fuisse cõiectum. His ita peractis, ac tota serie quæstionis per scribam in commentarios relata, Vicarius abiit. Interea peregrinatione confecta, secundo & quadragesimo denique die mulieres reuertuntur, è quibus Ignatii innocentia clarè perspecta, venit in carcerem scriba, & Vicarii sententiam Ignatio recitat: qua primum iubebatur ipse cum sociis cæterorum scholasticorum habitu incedere, deinde quadriennii perfiniebatur spatium sacræ Theologiæ cognoscendæ, ante quod exactum spatium, de fidei Christianæ mysteriis ad populū verba ne facerent. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil sanè recusabat Ignatius, dummodo in id ipsum egenti sibi necessaria præberentur: illam verò temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re sibi viam ad procurandam animorum salutem obstrui cerneret. Itaque sine ulla dubitatione Salmanticam ad sua prosequenda studia migrare constituit, cum sesquiannum circiter Compluri moratus, inter eas ipsas difficultates & occupationes, non nihil tamen è logicis, physicisque, & ex ipsis Theologiæ fontibus degustasset. Sed interim ad gloriam Dei, ne quid in doctrina moribusque suis resideret infamiae, Toleranum Archiepiscopum (cuius in diocesi Complurum est) sibi ex itinere ad eundem, totamque ei rem gestam & omnem consiliorum suorum rationem explicandam existimavit. Is erat Alonsus Fonseca, morabaturque eo tempore Pintæ: à quo benignè acceptus, animatusque ad cæpta strenuè promouenda, nec non instructus viatico, Salmanticam venit, quò comites iam antè præcesserant; quorum ille diuersorum ignorans, primū omnium sacram ædem ingreditur, vbi orantem conspicata pia quadam mulier, instinctu videlicet numinis, vltro ad eū accessit, & sciscitata nomen, ad socios iam sibi notos læta perduxit. Verū Ignatio ne Salmantice quidem quietè se diutius licuit. Cum enim quod supererat à studiis otii, in cohortandis ad virtutè ac pietatè & priuatim & publicè nō modò plebeiis, verū etiā principibus viris infunderet; neque verò, adiuuante Domino, frustra operà collocaret, omnium in se oculos repentè conuertit, urbemque totam celeriter eius nominis fama peruasit. Erat omnino inuisitata res, & ipsa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à cæteris, (etenim eos Figheroa suo sumptu Cõ-

pluri

pluci scholasticorum vestimentis ornat) Apostolico ac pastora-
 li propemodum munere fungi palam, & sacerdotes ipsos ad par-
 tes suas ritè obeundas accendere. Et cum eiusmodi vitæ genus
 valde probarent, suspicerentque permulti; tum verò non deerant,
 qui totam rem secus interpretarentur, ac diligentius cautiusque
 examinandam putarent. In iis Dominicani fratres è diui Step-
 hani præclaro cœnobio, quamquam eorum pro potestate non erat
 eiusmodi quaestio, tamen, quo erant caritatis ardore, sat suum ra-
 ti quod communem ad rem totius Ecclesiæ pertineret; Ignatium
 noscere, spiritumque ipsius, & doctrinæ genus, & vitæ institutum
 expendere omnino constituunt. Interim ignarus huiusce consilii
 Ignatius confessarium ex ipso cœnobio sibi delegerat. Is igitur
 confessarius aduenam iussu Vicarii (nam Prior seu cœnobiarcha
 tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inui-
 tat, nec rennenti, Fac (inquit) paratus accedas; quaerenda ex te nõ
 pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, sine cunctatione promif-
 sa fecit Ignatius. Exceptus est cum vno è comitibus Callisto co-
 miter. Sublatis deinde mensis, vtrumque Vicarius cum eodẽ con-
 fessario & alio è fratribus in sacellum quoddam seducit, cõsident
 omnes. Tum blando vultu Vicarius Ignatium intuens, gaudere se
 admodum inquit, ac valde probare, quòd ille cum sociis Aposto-
 licum in morem peregrinando populos doceat, atque ad cultum
 Dei ac studium pietatis impellat. verumtamen auere se nosse qui-
 bus maximè litteris operam dederint. Cum id quod erat, Igna-
 tius, minimè doctos fateretur esse: Quid igitur, inquit, expertes
 doctrinæ, conciones de rebus diuinis habetis? Nos verò nequa-
 quam concionamur, ait Ignatius; verùm de virtutis pulchritudi-
 ne, de vitii fœditate, cum occasio sese dat, familiariter & ex equo
 loco differimus, atque homines ad odium peccatorum amorem-
 que probitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sed vtique de virtutibus
 vitiiisque sine liberalium artium cognitione disputari nõ potest,
 vel a magistris & libris accepta, vel infusa diuinitus: vos verò ne-
 que litteris neque doctoribus operam dedistis, vt ipsi fateamini:
 restat igitur vt Spiritu sancto vobis hæc tradita sint. atqui hoc
 ipsum est de Spiritu sancto, quod maximè quærimus. Tum Igna-
 tius vt peti se vidit repentino dilemmate, cum aliquantulum sub-
 stitisset: De his, inquit, hæctenus. Cum nihilominus instaret ille,
 ac Spiritus sancti verbo hominem vrgeret, oppressus Ignatius tẽ
 perseveranti interrogatione, in eodem tamen gradu constantia
 perstitit, seque nihil præterea responsurum affirmavit, nisi quibus
 legitimè interrogandi jus esset. Quo loco Vicarius: Itane verò?
 inquit.

inquit. Cùm noua impostorum secta quotidie pullulenti, & in errore ac fraudem ita multos inducant; vos in reddenda uestra doctrina ratione tergiuersamini? Atqui efficiam ut omnino reddatis. Triduum deinde in sacros cœnobii fines detinentur, atque humanissimè tractantur à fratribus. Eo spatio exacto, ecce tibi à Baccalaureo Fria, Vicario Salmanticensis Episcopi, notarius ambos perducit in carcerem, includitque separato à reliqua reorum turba conclauì, mirum in modum squalido ac peruerusto, odorisque deterrimi; cuius rectum medium stipes ligneus fulcebat, ac stipiti ferrea catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremum serie. huic ergo catenæ altero utrumque pede adstringunt, sic, ut nusquam alter sine altero progredi aut loco penè mouere se posset. Igitur tota ea nocte, per sumum corporis incòmodum nulla capta quiete, in hymnis & canticis perstitere. postridie ut per urbem uulgata res est, continuò boni uiri complures cum stragulis, culcitrisque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea custodia captus est. Itaque, ut antè Compluri, sic eo tempore còkursus ingens hominum ad eum fieri, ad quos ille admirabili tranquillitate de contemptu rerum humanarum, de futuro extremo iudicio, deque sempiternis præmiis atque supplicis differebat. In his Fracisco Mendozæ (qui postea S. R. E. Cardinalis & Episcopus Burgenis est mortuus) miseranti casum ipsius, & amicum ex eo querenti, grauitè ne ferret custodiam & uincula: Tatumne malum tibi uideretur esse carcer? inquit Ignatius, atqui scito, urbe Salmantica tota non ita multas esse còpedes, manicalue; quin ego plures Christi Domini causa uehementer exoptem. Interea Baccalaureus Fria ad carcerem accedit, Ignatiū & Callistū diuersos interrogat, ac variis percontationibus, quales haberi a iudicibus solent, utriusque sensus & animum diligenter explorat. Cùm illi congruentia responderent, nec modò sibi, sed etiam inter se mirè constarent; denique librum Exercitiorum, de quo inaudierat, poscit: nec recusat Ignatius: quin etiam sibi præterea esse tres in eadem urbe socios aperit, editque diuersorii nomen, ac notas, quibus inueniri sine errore possint: neque uerò superstitè ille nullis lictoribus eos in carcerem tradere inferiorem; ne quod his colloquium cum Ignatio nequa communicatio consiliatorum esset. Post hæc, ablatum Exercitiorum librum & ipse in accuratè perlegit, & examinandum præterea tradidit tribus Theologiæ doctoribus: qui dum singula diligenter expendunt, accidit interea res ad innocentiam Ignatii & Sociorum declarandam

randam non leuis momenti. Cùm enim cæteri, qui in vinculis tenebantur, per negligentiam custodum effracto carcere omnes repente dilapsi essent; Ignatius comitesque soli in summa fugiendi licentia postridie ibidem inuenti sunt, & cunctis admirantibus, approbantibusque, confestim in amplam domum & commodam inde magistratum jussu traducti. Citatus præterea Ignatius ad Baccalaureum & reliquos libri sui recognitores, cùm & de Exercitiorum ratione & de præcipuis fidei Christianæ mysteriis multa ex eo quærentur, paucis ac demissè præfatus, neque se vacasse admodum litteris; & quæcumque sentiret, diceretve, Ecclesiastico judicio & censura cuncta submittere; ad singulas quæstiones de sanctissima Trinitate, de Incarnatione Domini, de Sacramento Eucharistiæ, aliisque complures ita respondit, vt iudices ipsi pænè obstupescerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidam nodus, quem ipse, cùm item responsa Doctorum se ignorare dixisset, illico soluit egregiè. Postremò jussus primum Decalogi præceptum, vti consueuerant ad populum, sic ibidem repente explicare; in eam sententiam vsque ad eò variè & copiosè dixit, vt omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cùm dies vinculorum esset secundus iam & vigesimus, vnà cum sociis euocatur ad iudicum sententiam audiendam. cuius erat summa, innoxios eos & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde posse arbitrato suo in adjuuandos homines ac plebem erudiendam incumbere: tantùm ne intra quadriennium in Theologiæ studio exactum, quæ cogitatio lethali quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pænè iure Pontificio ac Theologia difficillimus est) auderent ipsi per se definire atque statuere: id autem propterea quòd in Exercitiorum libro signa quædam tradita viderant iudices ad peccata capitalia à venialibus dignoscenda: quæ tamen, quòd nihil continerent à recta fide alienum, nominatim improbare nō audebāt. Recitata sententia; cùm honorificè tractatum ab se Ignatium putarent iudices; ille verò suis rebus è conscientia apprime confidens, vehementer indoluit, ab iis quos veræ & Catholicæ fidei tutores ac præfides agnoscebat, nullo in suis neque dictis neque scriptis deprehenso vitio, tamen in re tanta tamque necessaria sibi silentium imponi; atque iter ad excolendos ac pro viribus adjuuandos homines impediri. Quæ ipsa res inclinatū iam antè animū eius impulit, vti satius iudicaret ex hisce difficultatibus, quas in Hispania objici sibi subinde videbat, ad scholas Parisienses in Galliā vltro sese trāsferre:

vbi

vbi tū ob suam nouitatem & eius linguæ inscitiam sibi minus inter negotii putabat fore, tum propter illius academiae celebritatem atque frequentiam non defuturos deinde, quos ad suum institutum, atque ad Apostolica vestigia sectanda perliceret.

LUTETIAM PROFICISCITVR.

CAPVT XVIII.

ET quoniam ad iter adeo longinquum & anceps non idem erat sociis animus: atque etiam, vt maximè incolumes eo peruenissent, incertum erat, apud ignotas nationes quam copiam in studiis litterarum degendi essent habituri; communicato cum his consilio statuit Ignatius antecedere solus ipse Lutetiam: & siquidem res facultatem habitura videretur, vt eos ibidem alere posset, ipsos euocare per litteras; sin minus, tota de re facere certiores, vt quamquam diuersis locis, eadem tamen conjunctione animorum, emenso interim philosophiæ ac Theologiæ curriculum, intermissam ad tempus consuetudinem Deo volente deinde repeterent. Rebus igitur ita compositis, quâquam è præcipua Salmaticensi nobilitate multis agrè ferentibus, ac maiorem in modum renitentibus, vigesimo circiter die quàm è custodia exerat, in viam se dedit Ignatius, onustum libris assellum præ se agens, ac Barcinonem deuenit. Hic verò, vt inter veteres amicos ac familiares, omni ope certandum illi fuit, vt se à lachrymis atque à complexu catorum auelleret, etiam atque etiam deprecantium ne patriam cum externa regione mutaret, neu se tali tempore in manifestum vitæ periculum vltro demitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hispanos Gallosque, & circa regni vtriusque præcipuè limites infesta latrociniis loca, & recentes multorum cædes ad metum proponebantur. Sed ille nec terrore nec precibus de suscepto consilio demoueri se passus, certe illud recusare non potuit, quominus tum ad sumptus itineris, tum ad necessaria Parisiis comparanda, nummorum aliquid partim in numerato, partim in nominibus ab Elisabetha Rosella & aliis quibusdam amicis acciperet. Quibus ille subsidiis ac præcipuè diuinæ bonitatis opemunitus, hyeme summa, pedibus, vt solebat, nullo duce vel comite inde profectus est sub initium anni M. D. XXVIII. cumque Ianuarium totum in itinere posuisset, Februarii mense Lutetiam sospes introiit. ibi quod ad studia pertinet, respiciens perexiguam præteriti temporis fructum; rationibus suis accuratè sub-

ductis, ad Dei gloriam statuit in litteras toto pectore incumbere; cumque experiendo iam cognouisset, eam esse humanæ mentis imbecillitatem, vt in plura vno eodemque tempore vix atque, ægre sufficiat, damnata priore festinatione, in posterum, cõpensis omiſſis, regia via procedere, & studiorum suorum nouum initium ordiri decreuit. Igitur ad Montis acuti collegium itare quotidie, ibique inter procacium puerorum greges, matura iam ætate vir, grammaticæ rudimenta repetere non de dignatus est. Simul etiam de stato precatationis tempore, & vexatione corpusculi, quo plus orij ac virium studio superesset, multũ imminuit, sic tamen, vt illa præcipue tria nunquam omiserit: primum, vt quotidie sacrificio Missæ religiosè interesset: alterum, vt octauo quoque die post pœnitentiæ sacramentum cælesti pane sese reficeret: extremum, vt bis quotidie sua eius diei dicta, facta, cogitata quàm diligentissimè recognosceret; conferensque hodiernũ cum hesternò die, hebdomadam cum hebdomada, mensẽque cum mense, suos in spiritu vel progressus vel regressus perquam accuratè exploraret atque perpenderet. Procuracionem quoque alienæ salutis, & institutam consuetudinem agendi cum proximis, tantisper dum litteris ac præsertim philosophiæ vacaret, aliqua ex parte remisit, nunquam tamen omnino deposuit.

EXTREMÆ INOPIÆ INCOMMO-
DA SUPERAT.

CAPVT XIX.

IAM verò satis vsu ipso edoctus, quantum detrimentum studiis afferat mendicitas, & cura tolerandæ in singulos dies vitæ; & nihilominus optans Christi Domini & Apostolorum exemplo nihil prorsus in hoc sæculo possidere: piorum benignitate ac facultatibus totam rem ita moderari constituit, vt neque in diem, vt antea, precario victiraret, & nihil idcirco de voluntariæ paupertatis proposito meritoque deperderet. Sed ea res primis vtrique mensibus minimè cessit illi è sententia. Cùm enim sese in Hispanorum aliquot contubernium contulisset, qui plurimi Parisiis ipso belli tempore versabantur, & exactam è syngrapha Barcinonensi pecuniam cuidam ex eadem natione custodiendam dedisset, eam ille clã suos in vsus non optima fide conuertit, cumque postea reddendo nõ esset, reliquis iam nũmis insumpris Ignatius, & a locupletibus amicis, quorũ ope adiuuari posset, lō-

D

go in

go interuallo disunctus, tanta subito rerū omnium inopia oppressus est, vt ei cibum ostiatim quæritare quotidie, & in hospitalem sancti Iacobi domum, infinis precibus exorato eius loci præfecto, demigrare necesse fuerit graui sanè incōmodo. Quippe Lutetia Parisiorum, vrbs in primis Europæ totius & magnitudine & celebritate visenda, trifariam est diuisa, partem vnā, quam Sequana fluuius insulam efficit, regia vetere, foro, & tribunalibus nobilem, vulgò Ciuitatem appellant; altera, quæ nouam regiam continet, Oppidum dicitur; tertia pars, iam inde à Carolo Magno dicata Musis, Vniuersitas nominatur; in hac, præter cæteram incolarum turbam, scholastici maximè inhabitant; ac numerantur ibi collegia p̄multa libero aditu, cum suis vnumquodque liberalium artium discipulis & doctoribus, & præfecto collegii, quem Primarium vocant. Igitur ex ea vicinitate in sancti Iacobi hospitium, quod procul inde est in suburbio, extrema necessitate compulsus Ignatius, in tanto locorū interuallo, cum aliis afflictabatur incommodis; tum verò quòd cum ante lucem in academia inciperent scholæ, nec nisi nocte desinerent; ipse, illius hospitij legibus, nec manè ante solis ortum egredi poterat, & vespere ante occasum regredi cogebatur, sic vt inter eundem & redeundum, quamuis industrio ac vigilanti discipulo, multum & de magistri dictatis & de tota scholarum exercitatione deperiret. Cui tanto detrimento cum in præsentia nullum aliud remedium occurreret, consilium cepit more scholasticorum egentium ea conditione locandi operam suam alicui ex academiæ Primariis, doctoribusve; vt quod sibi à rebus domesticis otii superesset, id totum in scholastica disciplina studiisque doctrinæ consumeret. Sed magis magisque probante Deo constantiam & patientiam viri, conditionem eiusmodi, quāuis magna adhibita diligentia, nactus est nullam. Itaque deiectus hac spe, cum id ærumnosæ vitæ genus aliquam diu tolerasset; & quos in Hispania reliquerat socios, de statu rerum suarum per litteras monuisset, hortatus vt ibidem ex condicōto circulum studiorum absoluerent; rationem iniit multo cōmodiorē, vt indicōtis vacationum feriis, in Belgium, atque interdum etiam in Angliā siue Britanniam, ad Hispanos negotiatores excurreret: quorum benignitate cum facillè obtinuisset annuam pecuniæ summam Lutetiæ toto studiorum tempore certis pensionibus exigendam, cōmodius multo capit in liberalium disciplinarum cognitione versari. Cumque octodecim ferè menses Latinæ linguæ tribuisset in Mōtis acuti collegio, in collegiū cui à sancta Barbara nomen est,

LIBER PRIMVS:

si

est, ad Philosophiæ studia transit alacritate mirabili: ac primùm occurfantes denuo rerum cælestium importunas imagines, quàm eximia cum animi delectatione coniunctas, eadem spiritus constantia, qua superiores illas, iterum ab se reiecit ac repulit; deinde magistris attentè audiendis, multa ac diligenti eorum quæ audierat cõmentatione, quotidianis denique gymnasii exercitationibus, triennio & mensibus sex (quod spatium temporis curriculo philosophiæ in academia illa tribuitur) ita profecit, vt honorifico magistri iudicio ac testimonio, (is erat Ioannes Pænna philosophus) post consueta certamina, ritu solempni, laurea cæterisque doctrinæ insignibus decoratus sit. Post hæc in cœnobii Dominicani gymnasio sacram Theologiam aggressus est, ingenti sanè labore & industria, cum præter cæteras lucubrationes, hyeme sæuiente, quotidie manè ante lucem ad scholas, quæ illa circiter hora ibi habebantur, accederet; atque ex eo studio tantum Deo adiuuante percepit, quod satis esset ad fidei doctrinæque suæ rationem, sine suspitione vlla nouitatis, ex Patrũ decretis atque auctoritate reddendam.

VARIE PROPTER CHRISTVM EXERCETVR.

CAPVT XX.

NEQVÆ verò, quamuis interim à plebis catechesi atque à publicis actionibus abstineret, idcirco tamen, quoad per scholas licitum est, ab adiungendis ad Christum hominibus animandisque ad studium verè laudis & gloriæ destitit; quapropter multi nec infimæ sortis viri, priuatis ipsius colloquiis ac monitis incitati, partim castigato vetere luxu, Christianæ disciplinæ seueritatem induerunt; partim etiam solempni voto varia religiosorum instituta professi sunt; partim denique, ingenti academix totius admiratione, in Christi gratiam pecunia egentibus distributa, pauperem vitam agere, atque aded ad conculcandum penitus omnem sæculi fastum, & expianda superbix crimina, palàm per vicos & compita manum ad stipem ipsi porrigere, victumque palàm emendicare cœperunt; quos tamen amici, rem indignè ferentes, cum neque precibus neque minis à proposito reuocare valuissent, facta manu denique ab hospitali domo sancti Iacobi, quò sese cõtulerāt, vi armisq; in pristinum academix diuersorium ad sua prosequenda studia retraxerunt. Ignatius vero tantam eiusmodi rerum inuidiam subiit, vt præter cæteras in-

D 2

iurias

IGNATII VITÆ

§ 2
 iurias & maledicta, falsis etiam criminationibus ad sacrum In-
 quisitorem semel iterum delatus sit. Is erat ea tempestate Mat-
 thaus Ori, ex Dominicana familia Theologiæ magister, tum e-
 ruditione tum probitate conspicuus; qui accusatorum fraude
 comperta, Ignatium non absoluit modo, sed etiã miris ornauit
 laudibus, ipsumque Exercitiorum librum, qui præcipuè in suspi-
 cionem crimenque vocabatur, tantum absuit vt damnaret, vt si-
 bi etiam eiusdem exemplum Ignatii permissu desumpserit; præ-
 terea ab solutionis ac sententiæ formulam, publici scribæ chiro-
 grapho & signo munitam, quam contra iniquorum calumnias,
 quandocunque opus esset, proferret, tametsi minus gratum id
 potentibus quibusdam viris fore videbat, Ignatio petenti cõces-
 sit. Neq; verò pro Christi nomine solum hac falsæ accusationis
 procella defunctus Ignatius est; sed eorum ipsorum opera, qui
 illum deinde vel maximè dilexerunt, virgarum quoque publicè
 periculum adiit. Mos est Parisiis in scholasticos improbos ac se-
 ditiosos, ad sancendam academiæ disciplinam, in hunc ferè mo-
 du animadvertere: Dissimulato consilio, ad condictam diem in
 aulam collegii Primarij magistrique nodosa instructi virga cõ-
 ueniunt, comprehensumque repenti noxium, & in medio con-
 fessu nudatum, certo plagarum numero singuli afficiunt. Id sup-
 plicij genus cum ad sensum corporis peracerbum est, tum verò
 ad ignominiam ac dedecus longè turpissimum, deque ipsius loci
 nomine aula vulgò appellatur. Hunc igitur cruciatum ac noxam
 maleficis constitutam, Ignatio infanti, quod condiscipulos fe-
 stis præcipuè diebus à schola ad oratorium & sacra mysteria Cõ-
 fessionis Altarisque traduceret, vehementer iratus magister ipse
 Ioannes Penna parauerat, Iacobo Gouea Lusitano collegii Pri-
 mario in suam sententiam faciliè adducto, quippe qui iam antè
 priuatim erat infensus Ignatio, quod familiarem quendam suum,
 Amatorem nomine, seuerioris vitæ præceptionibus imbuisset,
 atque (vt pietatem ferè interpretantur homines) infatuasset ab-
 ductum à curis inanibus, & iucundo conuictu amicorum, atque
 à pristina consuetudine. Vt igitur dicta supplicio dies illuxit; ad-
 uentans iam ad scholas ab amico fideli maturè monetur Igna-
 tius, ne intra collegii septa vtrique illo die inferat pedem, cõcita-
 tos in eum esse omnium animos; pœnas aulae daturum extemplo, ni ca-
 ueat. Ad cuius rei nuntium ancipiti deliberatione distractus Igna-
 tius, quod & pro Christi nomine verbera & contumelias perpe-
 tuè minime optabat, & supplicij apud homines adeo turpis infam-
 ia metuebat, ne complures è iuuentute, ipsius opera iam ad me-
 liora

Hora conuersos, nec dum in bono stabiles, à sua cōsuetudine at-
 que auctoritate auocaret, iterque sibi ad alios etiam deinceps
 Christo lucrificandos abrumperet, totam rem ad ipsius Gouea
 arbitrium iudiciumque rejicere statuit: quod ille re cognita de-
 creuisset, id ex diuina maximè gloria & voluntate futurum; neq;
 de eiusmodi sententia ullis amici denuntiationibus precibusve
 demoueri se passus, quamquam horrenti poenae immineret acer-
 bitatem & renitenti carni vim fortiter intulit: ingressusque col-
 legium, & recta Goueam petens nondum è cubiculo egressum,
 placido ac sereno vultu, & altam animi pacem ac securitatem in-
 dicat: Si meae mihi (inquit) existimationis & incolumitatis, quā
 diuinæ gloriæ salutisque animorū cura prior esset ac potior; ne
 quaquam hodierno die pedē intra fines huiusce collegii posuif-
 sem; neque enim antequam huc venirem, ignarus eram Gouea,
 quantum è vestra omnium indignatione dedecoris, quā acerba
 tormenta me maneant. Sed quoniam nihil omnino mihi vel ad-
 meritum optabilius vel ad veram dignitatem præclarior ducō,
 quam Christi Domini causa, tam grauia rāq; multa pro me per-
 functi, vicissim probra, plagas, mortem denique perpeti; idcirco
 nimirum ad scholas accessi, & vltro memet in tantum & corpo-
 ris & famę discrimen obieci. Verum enim verò mihi non modò
 quid votis meis ac desiderio, sed etiam quid proximorum ratio-
 nibus & sempiternæ saluti conducatur, caritatis lege consideran-
 dum est. Multos habeo adolescentes Dei beneficio nuper è cœne
 flagitiorum emerfos, ac vix dum auullos ab improborum pesti-
 lenti consortio; hos ego vereor, ne si me in tam honesto conuen-
 tu publicè vapulasse constiterit, à meo sermone congressuque
 prorinus auocet infamię metus; ac proinde, vt sunt flexibiles ho-
 minum voluntates, ad eadem illa saxa, quibus paulo antè adha-
 serant, ingenti dæmonum gaudio, & feruor ætatis, & prauæ con-
 suetudinis æstus abripiat. Simul etiam (verum vt fatear) tui me-
 Gouea doctorisque mei Pennæ me miseret, qui Christianam pie-
 tatem ac fidem sacramento profelsi, cæterisque ad exemplū in-
 stitiæ virtutisque præpositi; CHRISTI famulum, CHRISTI
 causam agentem, ad eò acerbè insectamini; & qui, qua poena lex
 affici iubet eos, qui scholasticos deprauare, magistris illudere, se-
 ditiones conflare voluerint; eadē dignū iudicatis eum, qui iuue-
 tutē à vitiiis, doctores à iurgiis, academiam à tumultibus vindica-
 re conatur: quæ quoniam mecum ipse reputans, non leuis mo-
 menti ducebā esse, quamquam cupidus inimicorū odii vel meo
 sanguine explendi, tamen pro nostra necessitudine deesse nolui,

“quominus eadem tibi quoque, integra etiamnum re, consideran-
 “da proponerem. Mihi, ut dixi, pro Christi nomine vexari ac tor-
 “queri optatissimum est: iamque si videtur, sponte ad patibulum
 “pergo; tu, Lutetia Parisiorum, à sanctæ Barbaræ collegio, in eius-
 “modi causa tale documentum vel pietatis vel æquitatis dari an-
 “expediat, pro tua sapientia ac religione constitue. Vix dum Igna-
 rius dixerat, cum Gouea, vir & ni concitaretur aliunde, suo pte
 mitis ingenio & tum instinctu diuino valde compunctus, illico
 capta damnauit, ac maiorem in modum detestatus est; apprehē-
 sumque amicissimè Ignatium deduxit in aulam, quò iam colle-
 gæ cum reliqua turba parati conuenerant. Ibi silentio indicto,
 repente contra omnium expectationem de Ignatii laudibus o-
 rationem instituit; viri fortitudinem, innocentiam, caritatē ex-
 tollens; se ipsum & cæteros, qui innoxio periculum struxerant,
 vehementer accusans; quam in sententiam cum multa dolenter
 grauerque dixisset, ad extremum obortis lacrymis, ad Ignatii
 genua præcidit, precatuque delicti veniam, & apud cæteros illū
 in admirationem gratiamque restituit, & ipse in omni deinde vi-
 ta Ignatium & socios præcipuo amore studioque complexus est.

DE SOCIIS AD IGNATIUM ADIUNCTIS.

CAPVT XXI.

HA S C E igitur aliasque eiusmodi insectationes atque
 pericula Ignatius Christi causa contraxit, at tamen idem
 plurimorum quoque sibi gratiam ac benevolentiam o-
 ptimis artibus peperit. Fuit enim in illo, præter diuinitus infusa
 charismata, mirum etiam atque efficax ingenium & studium ad
 animos hominum demerendos. In principum amicitias oppor-
 tunè insinuare sese, easdemque obsequio & submissione tueri, pa-
 res facilitate ac suauitate morum allicere; inferioribus & egen-
 tibus auctoritate, opera, necnon è suis angustiis etiam pecunia
 præstò esse; morbo aliquo laborantes vel cum valetudinis & cõ-
 tagionis periculo adire, solarique amantissimè; eorum quibus
 cum viueret, agerētve, vel difficultatem naturæ & arrogantiam
 perpeti; vel ineptias ac stultitiam, quoad ira res ferret, exsorbere
 dissimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatē, qui-
 buscunque rebus honestè posset, semper accommodare se ac fle-
 ctere; omnibus denique in Christi gratiam omnia fieri: vbi peni-
 tus in hominum sensus ac voluntates irrepserat, tum demū offi-
 cius

cius ac benevolentia comprehensos occupatosque, pro suo que-
 que captu, sensim & cautè progrediens, Christiana religionis &
 officii præceptionibus excolebat. Atque his ferme artibus, & si-
 mul sanctimoniam ac frugalitatis exemplo, multos, vt diximus, à
 turpi ac flagitiosa vita non modò ad sobrietatem & continentiam,
 sed etiam ad contemptum rerum mortalium, atque ad salutaria
 consilia Christi conuertit. Complures præterea hæreticos, gras-
 sante iam tum peste Luteriana, tempestiuus disputationibus mo-
 nitisque conuictos, ad sacra Quæstorum tribunalia volentes ad-
 duxit; & cum sancta Romana Ecclesia in gratiam secreta abiur-
 ratione restituit. Iam verò, quod ei vel in primis propositum ini-
 tio fuerat, vt aliquos ingenio doctrinaque præstantes ad suum
 institutum ac vitæ rationem aggregaret; in id ipsum per Theo-
 logiam maximè tempus incubuit: adiunxitque sibi, Deo bene iu-
 uante, iuuenes nouem ex academia vniuersa lectissimos. quorum
 primus fuit Petrus Faber Allobrox, pago Villareto Gebennensis
 diocesis humili natus loco, sed egregiè pius, quippe qui duode-
 cimo ætatis anno per summum sanctimoniam studium virginitatè
 Deo vouerat; idemque ad litteras à vita pastoralis traductus, tantum
 ingenio industriaque profecerat, vt eum in locis Aristotelis diffi-
 ciliores magister ipse Penna consuleret. Hunc igitur Ignatius
 & studiorum & contubernii communione sibi conjunctum, li-
 cèt socium gloriosi operis ipso initio destinasset, non tamen cõ-
 tinuò illi rem aperuit, neque ad tantam perfectionem impellere
 confestim aggressus est; sed conscientiam excutere, & in se ipsum
 quotidie diligenter inquirere primùm edocuit, deinde ad totius
 antè actæ vitæ noxas per sacrâ Cõfessionè expianda adduxit, po-
 stremò, cum iam philosophiæ curriculum exegisset, spiritualibus
 exercitationibus perpoliuit; adeò propensum ad pœnitentiam,
 tantoque animi ardore successum, vt hyeme summa, cõcretū glacie
 flumè Sequanā plaustris impunè premètib; in separatâ Iacobçi
 vici domuncula propositas meditationes, & quidem in sidè; niui,
 sub dio peregerit, sexque ipsos dies omni prorsus cibo potuque
 abstinerit, in diem longius vtiq; protracturus, nisi eum, re a-
 nimaduersa, cõsultoque suppliciter Deo, vetuisset Ignatius; & sanè
 respòdit operi fructus. Cū enim antea in eligèdo certo vitæ ge-
 nere Faber mira animi sollicitudine variisq; scrupulorū mole-
 stis adedò torqueretur, vt præ nimio angore sese in auias abdere
 solitudines, ibiq; radicibus herbarū victitare penè decerneret; ex
 hac spirituali exercitatione vocari se vnà cū Ignatio ad animorū
 subsidium non dubiè sentiens, tantā ipse pacem ac trāquillitatē

conscientiæ consequutus, ut ex vehementissima tanquam agitatione ac salo placidum tutumque portum se denique natum esse profiteretur. Ex eodem contubernio Franciscus quoque Xaverius nobilis Cantaber, idemque non vulgari eruditione, quippe qui laurea magistrali donatus Lutetia postmodum publicus Aristotelis interpres extiterit, quamquam principio ita non studiosus Ignatii, ut eius pietatem (ut fit) etiam procaciter irideret; tamen viri tum patientia tum obsequiis adeo delinuit, ut ad illius ductum abitriumque sese omnino contulerit. Huc & diuitiarum affluentia, & virido ingenio, & viribus corporis præferocem, admirabili prudentia ac lenitate mansuefecit Ignatius, in eamque rerum humanarum desipientiam & caritatis ardorem paulatim adduxit, ut inter ipsa Exercitia spiritualia, tum a carnis macerationem quattuor dies ieiunus omnino transegerit; tum vero, quod inter iuuenum greges desultor eximius, corporis agilitate sibi nimium placuisset; ad eius præcolum vanitatis, membris valido fune perstrictis, non sine acri sensu doloris dies aliquot in commentandi prandique labore atque attentione perstiterit. Hic est Xaverius ille, qui non multo deinde post, Ioannis Lusitaniæ regis rogatu, ex auctoritate Pontificis Romani missus in Orientem, plenus Apostolico spiritu, tota India maritima summis laboribus ac periculis peragrata, in ultimis Iaponiorum terras Evangelii lumen primum intulit, atque ingenti infidelium numero ad CHRISTVM adiuncto; multis claris miraculis, in ipso aditu Sinarum excessit è vita. Porro Xaverium & Fabrum imitati sunt Iacobus Laines Seguntinus, qui deinde Societate nostræ proximus ab Ignatio præfuit, vir de Christiana republ. in primis optimè meritus; & Alfonso Salmeron Toleranus, Græcis & Latinis literis admodum eruditus: uterque confecto Compluti philosophiæ curriculo, Parisiosque partim Theologiæ causa partim etiam Ignatii noscendi gratia profecti, cuius de laudibus iam tum in Hispania, constanti hominum sermone, multa cognoverant. Accessit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Palentinus, doctus iuuenis, & philosophiam publicè professus in oppido Hispaniæ Pintia: itemque præstanti indole Simon Koterigius Lusitanus; & post aliquanto Claudius Iaius Gebennensis, & Ioannes Codurius Ebredunensis, Paschasiusque Broetus Ambianensis, Fabri præcipuè (cuius iam erat nomen Parisiis celebre) monitis & exemplo permoti. Hi omnes, impulsu planè divino, cum alter alterius consilium ignorarent, post exactissimam

cotius

totius vitæ confessionem spiritualibus exercitiis ab Ignatio perquam diligenter exculi, vehementi quadam spiritus motione sese non quidem in umbram ac solitudinem, sed in solem ac pulverem euocari ad prælia Domini prælianda senserunt. nec fuit è nouem vllus fere, quin ad propitiandum celeste numen, eiusque voluntatem suppliciter exquirendam, præter cæteram abstinentiam & incommoda voluntaria, tridui, vt minimum, totius incediam sponte pertulerit, nimis audaci fortasse consilio; nisi eos & multorum exèpla & feruor simul ætatis ac pietatis exculer. Hosce igitur socios Dei beneficio nactus Ignatius, (quorum tres erant superstites hæc scribente me, Salmeron, Roterigijs, & Bobadilla) quod iam diu moliebarur & agitabat animo, re ipsa aggredi primo quoque tempore statuit; vt Hierosolymam Pontificis maximi permissu repeteret, gentesque finitimas Christiana quondam religione præstantes, deinde Mahometis nefaria superstitione deceptas, vel à miserabili errore ad veritatem Euangelii reuocaret, vel certè (quod erat proximum) sanguinem ac vitam in causa rãpia tamque gloriosa profunderet. Neque sanè difficile fuit, cæteros iam sponte currentes, & Dei amore incensos, in eandem sententiam & propositum adducere. & quia plerique Theologiæ studia nondum absoluerant; ne interim conceptus ardor animi refrigesceret, & simul vt ipsorum eo gratiùs diuinæ maiestati obsequium esset, quo maiorem sibi met ipsi necessitatem seruitutis ac religionis imposuissent; implorato beatissimæ Virginis patrocinio, ac sancti Dionysii Areopagita, cuius in tutela Parisii sunt, in æde suburbana, quæ mons martyrum dicitur, sub Confessionis & Eucharistiæ mysteria sese voto obstrinxere singuli, emensis Theologiæ spatiis, continuè mortalibus rebus nuntium remittendi, atque in paupertate perpetua seruiendi gloriæ diuinæ salutique animorum: ac nominatim, ad constitutam diem Hierosolymam eo cõsilio nauigandi, vt in conuersionem infidelium toto pectore incumberent, palmamque martyrii studiosè captaret. id consilium si qua re impediretur, anni circumacto spatio denique Romam adirent, suamque operam summo Pontifici Christi Vicario ad spirituale proximorum auxilium sine vlla vel præmi pactione vel temporum aut locorum exceptione deferrent. Id votum in eo templo vouere ingenti consensu & alacritate, anno post Christum natum M. D. XXXIV. decimo octauo Kal. Septembris, quo die Assumptionis Mariæ Virginis anniuersaria gratulatio celebratur. idemque votum eodem loco dieque pariter anno proximo ac tertio renouarunt, atque ea res tum ad con-

spirationem ac vinculum animorum, tum ad confirmandas suscepto consilio mentes omnium, mirificè valuit. Incendebat præterea studium alter alterius omni genere officii & caritatis duce ac moderatore simul Ignatio, quem omnes ut parentes eundem & vnicè diligebant, & valde reverebantur. ac primò spirituales modò apud hunc modò apud illud agitare cæteris; ibi suauissima de rebus diuinis habere colloquia, & sese mutuo ad Christianam laudem & decus hortari; deinde in studiorum disculturibus locisque obscurioribus adiuuare inter se; & lucubrationes quisque suas, lumenque doctrinæ & ingenii, cum resceret, in commune conferre: præterea inuicem sibi omnibus in rebus adesse certatim: denique à frequenti Sacramentorum usu, & assiduitate precandi meditandique, nullo pacto recedere. quibus rebus & varias dæmonum insidias tentationesque, contra eos ab incognito reuocare, vicerunt: & breui tanta coaluere cõcordia, ut quamquam è diuersis nec non infensis inter se orti nationibus, gratia tamen superante naturam, intra eosdem altiparietes, atque ad eò ex vno propemodum omnes vtero in lucem editi viderentur.

LIBRI PRIMI FINIS.

IGNA-

